

SOSIAALITYÖ UUTENA OPISKELUALANA

PÄIVI LOIMALA
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalityön pro gradu - tutkielma
Maaliskuu 2017

Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

LOIMALA PÄIVI: Sosiaalityö uutena opiskelualana
Pro gradu -tutkielma, 67 sivua, 2 liitesivua
Sosiaalityö
Ohjaaja: Leena Autonen-Vaaraniemi
Maaliskuu 2017

Olen tarkastellut tässä tutkimuksessa, miten tutkittavat ovat päätyneet opiskelemaan sosiaalityötä uutena alana, ja millaisia vaikutuksia heidän aiemmalla työ- ja koulutushistoriallaan on nykyisiin opintoihin. Tutkimukseni kohderyhmän muodostavat Tampereen yliopiston sosiaalityön opiskelijat, joilla on myös aiempi ammatti/tutkinto.

Olen kerännyt tutkimukseni aineiston puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Haastateltavia oli seitsemän, viisi naista ja kaksi miestä. Olen käyttänyt pääanalyyysimenetelmänä teemoittelua ja lisäanalyyysimenetelmänä narratiivista analyysia.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli: Miten tutkittavat päätyivät opiskelemaan uutta alaa, ja miksi juuri sosiaalityö on valittu uudeksi opiskelualaksi? Tähän liittyen teemana oli myös, millaisia sosiaalityön ammattiin liittyviä toiveita ja huolia tutkittavilla on. Enemmistö tutkittavista päätyi alanvaihtoon työllistymisongelmien takia. Heitä houkuttelivat sosiaalityössä erinomainen työllisyystilanne, monipuoliset työmahdollisuudet ja että sosiaalityön tutkinto-ohjelmasta valmistuu tiettyyn ammattiin. Osa tutkittavista kaipasi myös haasteellisempaa, merkityksellisempää ja ihmisläheisempää työtä, ja sosiaalityö täytti nämä ehdot. Tutkittavat toivat myös esille, että sosiaalityön arvot ovat olleet aina lähellä sydäntä. Yksittäisistä sosiaalityön aloista päihde- ja mielenterveystyö oli suosituin. Tyypillisempää kuitenkin oli, että tutkittavat olivat kiinnostuneita useammasta sosiaalityön alasta ja arvelivat, että se oma juttu löytyy kokeilemalla erilaisia töitä. Tutkittavia huolestutti sosiaalityön ammatissa suuri vastuu, työn henkinen kuormittavuus sekä SOTE-uudistuksen ym. yhteiskunnallisen tilanteen vaikutukset työhön.

Toinen tutkimuskysymykseni oli: Miten aikaisempi koulutus ja työkokemus ovat vaikuttaneet nykyiseen opiskeluun? Tähän liittyen teemana oli myös, millaiseksi tutkittavat kokevat ammatillisen identiteettinsä tällä hetkellä. Kaikki tutkittavat kokivat, että aiemmista töistä ja opinnoista on ollut enimmäkseen hyötyä sosiaalityön opinnoissa, osa tutkittavista löysi niistä myös joitakin haittapuolia. Myös alusta aloittaminen ja noviisin rooli ovat tuntuneet välillä turhauttaviltakin. Vaikka sosiaalityön opintojen aloittaminen oli ollut kaikille tutkittaville mieluisa elämänmuutos, uuden ammatillisen identiteetin jäsentäminen ei silti ole ollut kaikille helppoa vaan on vaatinut osalla paljon työstämistä. Tutkittavat pitivät erityisesti harjoittelujaksoja ja mahdollisia opintojen aikana tehtäviä sosiaalityöntekijän sijaisuuksia merkittävinä ammatillisen identiteettinsä kehittämisen kannalta.

Avainsanat: sosiaalityö uravalintana, sosiaalityön opiskelu, alanvaihto, ammatillinen identiteetti

University of Tampere
School of Social Sciences

LOIMALA PÄIVI: Social work as a re-training field
Master's Thesis, 67 pages, 2 appendix pages
Social Work
Supervisor: Leena Autonen-Vaaraniemi
March 2017

In this thesis I have surveyed why the participating students have decided to study social work as a new degree and how their previous work and education history affects their current studies. The focus group of this study consisted of students of social work in the University of Tampere, who have a degree from and/or a career in another field.

The material for the thesis was gathered using half structured theme interviews. There were seven interviewees; five females and two males. The main analysis method used was theme analysis, and in addition a narrative analysis was used as a supplementary method.

The first research question was: What reasons did you have for re-educating yourself and why did you choose social work? Connected to this, another theme was to find out what kind of hopes and concerns the students had. Majority of the participants had decided to re-train in a new field due to trouble finding employment. Social work appealed to them because of the excellent employment situation in the field, the diverse job opportunities and the fact that you will have an occupation after graduation. Some of the participants were also looking for work that would be more demanding, more meaningful, and more humane – and social work fulfilled these criteria. In addition, the participants stated that they have also found the values of social work to be important ones. Substance abuse and mental health care was the most popular field in social work. However, it was more typical that the participants were interested in several fields of social work, and believed that they would find their own field in time by trying different jobs. The participants were worried about the great responsibility that comes with the work and the great mental load the work generates, as well as the effects of the social welfare and health care reform and other social circumstances on their future work.

The second research question was: How has your previous education and work experience affected your studies? Connected to this, another theme was to find out how the participants see their professional identity at the moment. All participants stated that their previous work experience and education has mostly been useful during social work studies. However, some participants identified also negative sides. In addition, starting the studies from the beginning and the role of a novice were seen as frustrating. Although starting to study social work was a positive life change for all participants, it was not easy for everyone to analyse their new professional identity; some have had to work hard on this. The participants found that especially the training periods and possible temporary posts working as a social worker were major help in developing professional identity.

Keywords: social work as a career choice, studying social work, re-training, professional identity

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto.....	5
2 Muuttuvat urapolut.....	7
2.1 Ammatinvalinta.....	7
2.2 Ammatillinen identiteetti.....	8
2.3 Alanvaihto.....	9
3 Aikuisopiskelu.....	12
3.1 Aikuinen oppijana.....	12
3.2 Aikuisopiskelun merkitykset.....	13
4 Sosiaalityö ammattina.....	17
4.1 Mitä sosiaalityö on.....	17
4.2 Sosiaalityön koulutus.....	18
4.3 Sosiaalityö uravalintana.....	20
5 Tutkimuksen toteuttaminen.....	24
5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	24
5.2 Aineistonkeruu ja aineisto.....	25
5.3 Analyysi.....	28
5.3.1 Teemoittelu.....	28
5.3.2 Narratiivinen analyysi.....	29
6 Tulokset.....	31
6.1 Syyt alanvaihtoon ja sosiaalityön valintaan.....	31
6.2 Sosiaalityön ammattiin liittyvät toiveet ja huolet.....	39
6.3 Aiempien opintojen ja työkokemuksen vaikutus.....	44
6.4 Ammatillisen identiteetin kokeminen.....	50
6.5 Tyypitarina.....	54
7 Johtopäätökset.....	58
Lähteet.....	61
Liite 1: Haastattelupyyntö.....	68
Liite 2: Haastattelurunko.....	69

1 JOHDANTO

Tutkin pro gradu tutkielmassani sosiaalityön opiskelijoita, joilla on myös aiempi tutkinto/tutkintoja. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten tutkittavat ovat päätyneet opiskelemaan uutta alaa, miksi heidän valintansa on ollut juuri sosiaalityö, ja miten heidän aiempi työ- ja koulutushistoriansa ovat vaikuttaneet nykyisiin opintoihin.

Kiinnostuin tutkimusaiheestani, koska olen huomannut opiskeluaikani, että sosiaalityön opiskelijoissa on todella paljon henkilöitä, joilla on työkokemusta jostakin toisesta ammatista tai ainakin aiempi tutkinto. Yli 30-vuotiaiden opiskelijoiden määrä yliopistossa on yleensäkin kasvanut huomattavasti. Osa heistä opiskelee edelleen ensimmäistä tutkintoaan, mutta joukossa on yhä enemmän myös henkilöitä, joilla on jo aiempi tutkinto. (Elinikäinen oppiminen yliopistoissa -työryhmän muistio 2005, 13.) Polut yliopisto-opiskelijaksi ovat myös moninaisempia kuin aiemmin, sillä yliopistoon pääsemiseksi ei enää edellytetä lukion suorittamista vaan hakukelpoisuuden saa myös ammattikoulututkinnolla.

Tutkimusaiheeni liittyy myös omaan elämään: minulla on psykologin tutkinto ja työkokemusta ammatinvalintapsykologin työstä. Koen, että minulle on ollut opinnoissani paljon apua siitä, että minulla on kokemusta asiakastyöstä ja sen kautta toki jonkin verran myös palvelujärjestelmästä. Olen varmasti saanut nykyisellä työkokemuksellani - ja toki myös elämäkokemuksella on vaikutusta - enemmän irti sosiaalityön opinnoista kuin olisin saanut, jos olisin tullut opiskelemaan sosiaalityötä suoraan lukiosta. Luultavasti myös ammatinvalintapsykologin työhistoriani on vaikuttanut siihen, että kiinnostuin tästä aiheesta, sillä olen työskennellyt paljon alanvaihtajien tai ainakin alanvaihtoa pohtivien ihmisten kanssa.

Mielestäni tutkimusaiheeni on myös yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä nykyään yhä useammalla on elämänsä aikana kaksi ammattia tai enemmänkin. Yhteiskunnan rakennemuutos ja työelämän vaatimustason kasvu länsimaissa ovat vaikuttaneet ihmisten koulutustarpeisiin. Yhden tutkinnon tuottama osaaminen ei useinkaan enää riitä työmarkkinoilla pärjäämiseen koko elämänkaaren ajan. Työ- ja opiskeluperiodien vuorottelu on entistä tyypillisempää ja tarpeellisempaa. (Elinikäinen oppiminen yliopistoissa -työryhmän muistio 2005, 15.) Vakaat ja putkimaiset urat peruskoulutuksesta ammatillisen koulutuksen kautta työelämään ovat muuttuneet episodimaisiksi, ja niitä luonnehtivat erilaiset koulutus- ja työmarkkinoiden siirtymät ja katkokset (Antikainen & Komonen 2003, 99).

Käsittelen luvussa kaksi ammatinvalintaa ja alanvaihtoa yleisellä tasolla sekä ammatillista identiteettiä. Luvussa kolme kerron aikuisopiskelusta: miten aikuisten oppiminen eroaa lasten ja nuorten oppimisesta, ja millaisia merkityksiä aikuisopiskelulla on. Luvussa neljä määrittelen ensin, mitä sosiaalityö on. Sitten kerron sosiaalityön koulutuksesta ja esittelen tutkimuksia, miksi sosiaalityö tai sosiaaliuala laajemminkin on valittu ammatiksi. Kerron luvussa viisi tutkimukseni toteutuksesta ja esittelen tulokset luvussa kuusi. Luku seitsemän on omistettu johtopäätöksille.

2 MUUTTUVAT URAPOLUT

2.1 Ammatinvalinta

Ammattia pidetään yhtenä aikuiselämän tärkeimmistä osa-alueista ja persoonallisuuden keskeisenä toteuttamiskeinona (Stenström 1993, 33). Ammatti ja työ ovat myös olennaisia tyytyväisyyden ja elämän merkitykselliseksi tuntemisen lähteitä (Kuusinen 2003, 315). Tosin työ ei ole nuoremmille sukupolville enää keskimäärin niin merkittävässä roolissa kuin suurille ikäluokille (Korvenoja 2014, 7-8).

Joillakin ammatinvalintaratkaisut syntyvät itsestään, toisilla ne taas vaativat paljon pohtimista ja työstämistä. Ammatinvalinnan tekeminen voi toisinaan olla varsin vaikeaa siksi, että kyse on niin isosta asiasta, joka vaikuttaa elämään monella tavalla. Ammatinvalinnassa tarvitaan sekä itsetuntemusta että tietoa yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista. Siinä on kyse omien edellytysten ja toiveiden sekä ympäristön mahdollisuuksien yhteensovittamisesta. Ammatinvalintaa ohjaavat myös yksilön omaksumat arvot sekä hänen käsityksensä itsestään ja omista mahdollisuuksistaan. (Mulari 2013.)

Ammatinvalinta on tärkeä osa yksilön identiteetin rakentamista. Siihen liittyy etsintä ja sitoutuminen. Etsintävaihe tarkoittaa koulutusvaihtoehtojen pohtimista ja tiedon sekä mahdollisesti myös ohjauksen hankkimista. Sitoutuminen kuvaa henkilökohtaisten päämäärien ja arvojen valitsemista sekä valinnan pysyvyyttä. Sitä pidetään tärkeänä valintojen onnistumisen kannalta. Sitoutumisesta tekee kuitenkin jossain määrin ongelmallisen se, että nykyään ammattia joudutaan usein vaihtamaan. Tällöin sitoutumisen pitäisi tapahtua useamman kerran, ja se vaatii yksilöltä enemmän joustavuutta. (Stenström 1993, 36 – 39) Oletan, että nykypäivän työelämälle valitettavan tyypilliset pätkätyöt myös vaikeuttavat sitoutumista ja ammatillisen identiteetin kehittymistä. Marjatta Mularin (2013) mukaan ammatinvalinnan haasteellisuutta länsimaissa lisää nykyään se, että opiskelu- ja ammattivaihtoehdot ovat aiempaa vaikeammin hahmotettavia. Vaikka opiskelumahdollisuuksia on runsaasti tarjolla, koulutusjärjestelmä koetaan usein tutkinto- ja oppilaitosviidakoksi, josta on hankalaa löytää itselle sopivimmat vaihtoehdot. Lisäksi työelämä on jatkuvassa muutoksessa ja täynnä epävarmuutta. (Mulari 2013, 18 – 19 .)

Aina ammattia ei kuitenkaan varsinaisesti valita, vaan ammattiuralle enemmänkin ajaututaan riippuen siitä, mistä työtä satutaan saamaan (Kuusinen 2003, 315). Joskus myös yksittäisen

henkilön – esimerkiksi vanhemman, puolison tai saman alan opiskelijan – esimerkillä tai rohkaisulla voi olla ratkaiseva vaikutus ammatinvalintaan (Leivo 2011, 50).

Yrjö-Paavo Häyrysen (2003) seurantatutkimuksessa selvitettiin akateemisesti koulutettujen henkilöiden minäkäsitysten ja uratavoitteiden kehitystä eri elämänvaiheissa melkein 30 vuoden ajalta: yliopistoon pyrittäessä, opiskeluaikana sekä työelämävuosien varrella. Opiskeluvaiheessa tutkittavat korostivat valinneensa koulutusalanensa kiinnostustensa ja ammatin sisältöjen perusteella. Vain viisi prosenttia mainitsi valintansa perusteena myös tilannetekijät (sattuma, otollinen tilanne). Kuitenkin 18 vuotta myöhemmin lähes 40% oli sitä mieltä, että tilannetekijät olivat vaikuttaneet eniten heidän sijoittumiseensa nykyiseen työtehtäväänsä. Suurin osa heistä oli silti tyytyväisiä työhönsä, eivätkä he tuoneet esiin ammatillisia muutostoiveita. (Häyrynen 2003, 371.)

Vaikka yhteiskuntaluokan vaikutus ammatinvalintaan on vähentynyt, sillä on yhä merkitystä. Akateemiselle uralle valikoidutaan edelleen keskimääräistä enemmän ylimmistä yhteiskuntaluokista. (Häyrynen 2003, 372.) Ammatinvalintapsykologin työssäni näkyi, että toisinaan myös terveydellisillä tekijöillä on ratkaiseva vaikutus. Minulla oli paljon asiakkaita, joilla erilaiset sairaudet asettivat rajoituksia ammatinvalinnalle, tai jotka joutuivat vaihtamaan alaa sairastumisen vuoksi.

2.2 Ammatillinen identiteetti

Ammatillisella identiteetillä tarkoitetaan yksilön käsitystä itsestään ammatillisena toimijana: millainen hän on ammatissaan ja millaiseksi haluaa siinä tulla. Siihen liittyvät myös yksilön työtä koskevat arvot, tavoitteet ja uskomukset. (Almiala 2008, 33 – 35.) Laajemmin ajateltuna ammatillinen identiteetti voidaan nähdä myös yksilön suhteena yhteiskuntaan; millaiseksi hän kokee oman paikkansa ja osallisuutensa yhteiskunnassa (Eteläpelto 2006, 45).

Ammatillisen identiteetin muotoutuminen on pitkä prosessi, joka alkaa ammatinvalinnasta, ja kehittyy koulutuksen ja myöhemmin työelämään siirtymisen myötä. Ammatillisen identiteetin kehitys edellyttää kiinnostusta ammattia kohtaan, halua kehittyä siinä sekä ammatin selkeyttä ja erotettavuutta muista ammateista. (Hyvönen 2008, 15 – 16.) Ammatillinen identiteetti muotoutuu sosiaalisessa kanssakäymisessä ja sosialisoinnin kautta, ja näin ollen se edellyttää samaistumista

omaan ammattiryhmään sekä sen normeihin ja etiikkaan (Stenström 1993, 38). Kuitenkin myös yksilö vaikuttaa omalla toiminnallaan ammatillisen identiteettinsä rakentumiseen (Korvenoja 2014, 8). Mariikka Almiola (2008) toteaa, että ammatillisen identiteetin muokkautuminen voi olla jopa koko työelämän kestävä prosessi silloin, kun yksilön työura on katkonainen tai siihen sisältyy useammassa ammatissa työskentelyä (Almiola 2008, 37).

Ammatillisen identiteetin kriisi tarkoittaa tilannetta, jossa yksilön nykyinen ammatti ei enää tunnu omalta, tai hänen ei syystä tai toisesta ole mahdollista tehdä enää ammatillisen identiteettinsä mukaista työtä. Jos ammatinvalintaratkaisut on tehty nuorena hätiköiden, todennäköisesti ammatillisen identiteetin kriisi on edessä jossain vaiheessa. (Mulari 2013, 124.)

2.3 Alanvaihto

Psykologian tutkija Daniel Lewinson kuvaa elämäntulkua syklisenä, vakaiden vaiheiden ja siirtymävaiheiden vuorotteluna. Siirtymävaiheissa omaa elämää pohditaan, ja tärkeitä rooleja ja suhteita arvioidaan uudelleen. Tämän prosessin seurauksena yksilön käsitykset itsestään ja omasta elämästään muuttuvat, ja toisinaan siirtymävaihe voi johtaa myös alanvaihtoon. Kyse ei kuitenkaan ole läheskään aina radikaaleista muutoksista, vaan muutos voi hyvinkin olla vain siinä, että ulkoisesti entisenlaista elämää tarkastellaan uudesta näkökulmasta. Lewinsonin teoriaa on myös kritisoitu liiallisesta yleistämisestä – tutkimukset ovat rajoittuneet enimmäkseen yhdysvaltalaisiin ylemmän keskiluokan ihmisiin – ja ettei se ota huomioon elämän sattumanvaraisia ja ennustamattomia asioita. (Perho & Korhonen 2003, 322 – 327.)

Oman alan työllisyystilanteessa voi tapahtua niin isoja muutoksia, että alanvaihto on tarpeen (Mulari 2013, 17 – 21). Olosuhteiden pakosta tapahtuva alanvaihto tai työttömäksi jääminen on usein psyykinen kriisitilanne. Työn kautta luodun identiteetin muuttaminen ei ole helppoa. (Kirjonen 2003, 391 – 393.) Alanvaihdossa ei ole kyse vain ammatillisen identiteetin uudelleenrakentamisesta vaan kokonaisvaltaisesta identiteetin reflektomisesta. Yksilö joutuu arvioimaan alanvaihtoprosessissa uudelleen sekä osaamistaan ja alalle sopivuuttaan että henkilökohtaisia arvostuksiaan, mitä hän pitää elämässä tärkeänä. (Almiola 2008, 38.) Tosin siinä on paljon vaihtelua, miten merkityksellinen ammatti on yksilölle. Joillekin työ on vain toimeentulon lähde, toisilla taas identiteetti ja itsearvostus liittyvät kiinteästi työhön. (Kirjonen 2003, 391 – 393.)

Emmi Korvenoja (2014) tutki aikuiskasvatuksen pro gradu tutkielmassaan alanvaihtajien kokemuksia alanvaihtoprosessista. Hän haastatteli henkilöitä, jotka olivat käyneet TE-toimiston alanvaihtokurssin ja tehneet sitä kautta päätöksen uudelle alalle hakeutumisesta. Tutkittavat jakautuivat siinä mielessä kahteen ryhmään, että toiset olivat tulleet irtisanotuiksi, ja toiset olivat itse irtisanoutuneet työstään. Molemmille ryhmille oli kuitenkin yhteistä tyytymättömyys entiseen työhön ja tarve muutokseen; suurimmalle osalle aiempi ammatti ei ollut koskaan ollut mikään unelma-ammatti, vaan alalle oli enemmänkin ajauduttu. Muita motiiveja olivat aito kiinnostus uutta alaa kohtaan ja työllistymismahdollisuuksien paraneminen. Myös läheisten tuki oli kaikille tärkeä alanvaihtopäätökseen vaikuttanut tekijä. Tutkittavat pitivät alanvaihtokurssia antoisana, ja monelle oli voimaannuttava kokemus, kuinka hyvin aikuisena voi vielä oppia. He kokivat myös pystyvänsä hyödyntämään aiemmassa työssä ja koulutuksessa opittuja tietoja ja taitoja melko paljon tulevassa ammatissaan. Tutkittaville oli yhteistä myös positiivinen suhtautuminen tulevaisuuteen, ja kaikki pitivät alanvaihtoa oikeana ratkaisuna. (Korvenoja 2014.)

Laura Hyvönen (2008) tutki aikuiskasvatuksen pro gradu tutkielmassaan lähihoitajien, joilla on myös aiempi ammatti, ammatillisen identiteetin kehittymistä koulutuksen aikana ja myöhemmin työelämässä. Ammatillisen identiteetin kehitykseen vaikuttivat opiskeluaikana opinnoista saatava palaute, kiinnostus alaa kohtaan ja harjoittelukokemukset. Kun opiskelijat siirtyivät työelämään, ammatillisen identiteetin vahvistumista edesauttoivat lähihoitajan työssä koetut onnistumisen kokemukset, itsensä hyväksytyksi tunteminen alan ammattilaisena, työyhteisön tuki, työstä saatu palaute sekä siinä koettu arvostuksen ja vastuullisuuden tunne. (Hyvönen, 2008.)

Mariikka Almiola (2008) tutki kasvatustieteen väitöskirjassaan opettajan työstä toiseen ammattiin suunnanneiden henkilöiden alanvaihtoprosessia. Hän jakoi prosessin alku-, väli- ja loppuvaiheeseen. Alkuvaiheessa uuden alan mietinnän käynnisti ammatillinen tai henkilökohtainen kriisi, joka aiheutti motivaation katoamista ja turhautumista opettajan työhön. Välivaiheessa tutkittavat opiskelivat tai kokeilivat uutta ammattia, mutta he eivät vielä irtisanoutuneet aiemmasta työstään eivätkä tulleet irtisanotuiksi, vaan he olivat virkavapaalla tai opiskelivat työn ohessa. Loppuvaiheessa tutkittaville oli selkiytynyt, mitä he haluavat elämältään. He irtautuivat entisestä ammatillisesta identiteetistään, omaksuivat uuden itseään tyydyttävän identiteetin ja siirtyivät uudelle alalle joko suoraan tai koulutuksen kautta. Kokonaisuudessaan alanvaihtoprosessi kesti vuosia. (Almiola 2008.) Herminia Ibarra (2003) sai samankaltaisia tuloksia tutkiessaan alanvaihtajia, joilla oli vähintään 8-10 vuoden työkokemus aiemmasta ammatistaan. Myös monilla hänen tutkittavillaan oli ollut välivaihe, jossa he olivat ikään kuin

kahden ammatin välimaastossa. Välivaiheessa pidettiin usein sapattivapaata, jonka aikana opiskeltiin uutta alaa. Osa puolestaan teki sivutoimisesti uutta työtä nykyisen työnsä ohessa. (Ibarra 2003.)

Itse ajattelen kokemusteni ja havaintojeni perusteella, että uuteen ammattiin siirtymisen ei välttämättä tarvitse tarkoittaa kokonaan aiemmasta ammatillisesta identiteetistä luopumista, vaan identiteetit voivat yhdistyä. Aiemmassa ammatissa hankitusta työkokemuksesta voi olla paljon etua uudessa ammatissa, etenkin jos alat ovat lähellä toisiaan. Yksilöllä voi olla myös yhtä aikaa useampi ammatillinen identiteetti, työskentelevähän jotkut myös samanaikaisesti kahdessa eri ammatissa. Päivi Fadjukoffin (2015) mukaan identiteetti ei yleensä ottaenkaan ole pysyvä, vaan se elää dynaamisesti yksilön kohdatessa uusia elämäntilanteita ja haasteita, ja sitä työstetään jatkuvasti (Fadjukoff 2015, 187). Myös nykypäivän työelämä suosii ammatillisia identiteettejä, jotka ovat joustavia ja kulloisenkin työyhteisön mukaan neuvoteltavia (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 43 – 45).

3 AIKUISOPISKELU

3.1 Aikuinen oppijana

Opiskelu ja jopa oppimiskyky ovat pitkään kulttuurisesti mielletty nuoruusikään kuuluviksi. Nykyään opiskelu ja työssäolo eivät enää jäsenny erillisiksi ja peräkkäisiksi elämänvaiheiksi, vaan ne limittyvät ja vuorottelevat. (Jauhiainen, Tuomisto & Alho-Malmelin 2003, 172 – 173). Aikuisten oppiminen eroaa monin tavoin lasten ja nuorten oppimisesta, sillä aikuisilla on takanaan paljon enemmän elettyä elämää ja kokemuksia, joiden pohjalle he rakentavat oppimistaan. Lisäksi aikuisten taustat ja elämäntilanteet ovat varsin moninaisia. (Korvenoja 2014, 13 – 15.) Aikuisten opiskeluun tuo omat haasteensa myös se, että heidän aiemmista opinnoistaan on saattanut kuluu todella pitkä aika, ja näin ollen he joutuvat opettelemaan myös monia muuttuneisiin opiskelukäytäntöihin liittyviä asioita (Hyvönen 2008, 5).

Oppiminen jaetaan formaaliin, nonformaliin ja informaaliin. Formaali oppiminen on virallisen koulutusjärjestelmän puitteissa tapahtuvaa oppimista. Se etenee asteittain, alhaalta ylöspäin, opiskelu on yleensä päätoimista, ja tavoitteena on päättötodistus tai tutkinto. Nonformaali oppiminen liittyy ei-tutkintotavoitteiseen, harrastusmielessä tehtävään opiskeluun. Usein myös työhön liittyvä koulutus kuuluu nonformaalin oppimisen piiriin, sillä erilaiset henkilöstökoulutukset jäävät helposti toisistaan irrallisiksi, eikä niistä välttämättä saa minkäänlaista todistusta. Informaali oppiminen on kaikkien koulutusjärjestelmien ulkopuolella tapahtuvaa oppimista. Sen kirjo ulottuu tietoisesta ja suunnitelmallisesta itseopiskelusta monenlaisten tekemisten kautta tapahtuvaan satunnaisoppimiseen. Laajasti määriteltynä informaaliin oppimiseen kuuluvat kaikki ne prosessit, joiden kautta yksilö omaksuu uusia tietoja, taitoja, mielipiteitä, arvoja ja asenteita. (Silvennoinen 1998, 165 – 168.) Informaali oppiminen muodostaa suurimman osan jopa korkeasti koulutettujen henkilöiden oppimisesta. ”Hiljaisella tiedolla” on myös tärkeä asema työssä oppimisessa. (Tuomisto 2003, 70.) Oppimisen muodoista voidaan erottaa vielä metaoppimisen käsite, jolla tarkoitetaan huomaamatonta, ei-tarkoitettua oppimista. Esimerkiksi ihmiset metaoppivat koulussa käsityksen omista oppimiskyvyistään. Tällainen käsitys on usein implisiittinen, itsestänselvyytenä pidetty, ja sillä on vaikutusta yksilön koulutusvalintoihin. (Silvennoinen 1998, 162.)

Malcolm S. Knowlesin (1984) mukaan seuraavat viisi elementtiä ovat tyypillisiä aikuisten oppimiselle: Itseohjautuvuus, mikä tarkoittaa itsenäisyyttä ja muista ihmisistä riippumattomuutta oppimisessa. Yksilölliset elämäkokemukset ovat oppimisen lähteinä ja tukena. Kehittyneet oppimisvalmiudet. Oppiminen suuntautuu enimmäkseen käytännön (työ)elämään ja ongelmanratkaisuun subjektikeskeisen oppimisen sijaan. Motivaatio on enimmäkseen sisäistä, koska aikuisten oppimiseen ei liity oppivelvollisuutta. (Knowles 1984, 9 – 12.) Myös konstruktivistinen oppimiskäsitys kuvaa hyvin aikuisten oppimista. Sen mukaan oppiminen on prosessi, jossa yksilö tulkitsee kokemuksiaan sekä rakentaa merkityksiä aiempien tietojensa ja kokemustensa pohjalta. Konstruktivistinen oppimiskäsitys korostaa oppijan aktiivisuutta, itsenäisyyttä ja yksilöllisyyttä. Lisäksi sosiaalisella vuorovaikutuksella on tärkeä rooli oppimisessa. Pienryhmäkeskustelut, joissa jokaisen pitää perustella käsityksiään ja ratkaisujaan, auttavat oppimaan toisilta sekä kyseenlaistamaan omia ajatteluprosesseja ja ennako-oletuksia. (Ruohotie 2000, 118 – 125.)

Ammatillisen koulutuksen opetukselle tuo oman haasteensa se, että samoilla kursseilla opiskelevat usein sekä nuoret että aikuiset, jotka elävät eri vaihetta sekä persoonallisen että ammatillisen identiteettinsä kehityksen kannalta. Ensimmäistä ammattiaan opiskelevat nuoret luovat koulutuksen kautta identiteettiään. Aikuiset, joilla on jo aiempi ammatti ja joiden on pitänyt luopua siitä työllistymisongelmien, sairauden tai muun syyn takia, joutuvat muovaamaan, muuttamaan ja rakentamaan uudelleen ammatillista identiteettiään. (Stenström 1993, 42.) Oletan, että ammatillisen identiteetin uudelleenmuovaaminen on kyllä väistämätöntä silloinkin, kun uutta ammattia on lähdetty opiskelemaan täysin omasta halusta, joskin se on varmasti helpompaa.

3.2 Aikuisopiskelun merkitykset

Aikuiskoulutuksen merkitys on kasvanut yhteiskunnallisten muutosten myötä, ja nyky-yhteiskunnassamme on vankka usko koulutukseen (Silvennoinen, 2003, 208). Aikuisopiskelu nähdään yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten riskien hallinnan välineenä. Työelämän nopeat muutokset ja korkea rakenteellinen työttömyys aiheuttavat eriarvoisuutta ja syrjäytymistä, joita vastaan pitää määrätietoisesti toimia. Uuden ammatin opiskelu on toinen mahdollisuus heille, jotka ovat pudonneet työelämän ulkopuolelle. (Järvinen & Vanttaja 2003, 160.) Nykyään myös pelkkä ammattitaidon ylläpitäminen vaatii monella alalla jatkuvaa opiskelua (Mulari 2013, 20).

Työmarkkinakelpoisuuden ylläpitämisen lisäksi opiskelulla pyritään myös kehittämään ja virkistämään itseä (Silvennoinen 2003, 208).

Nyky-yhteiskunnassamme opiskelu aikuisena on taloudellisesti mahdollista entistä useammalle. Jos henkilö on opintojen alkaessa työttömänä työnhakijana TE-toimistossa ja vähintään 25-vuotias, hänen on mahdollista opiskella työttömyysetuudella 24 kuukautta (TE-palvelut: Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu 2015). Työstään virkavapaalla olevat voivat saada koulutusrahaston maksamaa aikuiskoulutustukea (Koulutusrahasto: Aikuiskoulutustuen hakijoille 2015). Kuitenkin aikuiskoulutukseen osallistuvat edelleen keskimääräistä enemmän henkilöt, joilla on jo ennestään hyvä koulutustausta (Elinikäinen oppiminen yliopistoissa - työryhmän muistio 2005, 13). Siitä onkin tullut aikuiskoulutuksen olennainen ongelma, että he jotka tarvitsisivat eniten koulutusta ja tukea, hyödyntävät vähiten koulutuspalveluja (Järvinen & Vanttaja 2003, 160 – 161).

Piia Silvennoinen (2003) kritisoi aikuiskasvatustieteen optimistista näkemystä valinnanvapaudesta sekä muutoksen helppoudesta ja muistuttaa, että aikuiskoulutukseen osallistuminen ei aina ole varsinaisesti vapaaehtoista. Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien on usein pakko osallistua työvoimakoulutukseen välttyäkseen karenssilta, vaikka kyseessä olisi eläkeikää lähestyvä henkilö, joka ei näe uutta koulutusta mielekkäänä, eikä koulutuksen johtaminen työllistymiseen ole iän takia todennäköistä. Nyky-yhteiskunnassamme on vallitsevana vaatimus jatkuvasta itsensä kehittämisestä, ja että kaikkien pitäisi omaksua tulevaisuuteen suuntautuva ja rationaaliseen elämänsuunnitteluun perustuva asenne. (Silvennoinen 2003.)

Jack Mezirow (1981) jakaa aikuisopiskelun intressit teknisiin, praktisiin ja emansipatorisiin. Tekninen intressi tarkoittaa opiskelun välineellistä merkitystä, esimerkiksi yksilö opiskelee edetäkseen urallaan tai suorittaakseen tutkinnon. Praktinen intressi tarkoittaa sitä, että opiskelu liittyy arkielämän tarpeisiin. Emansipatorinen intressi tarkoittaa paremman itsetuntemuksen ja voimaannuttavan sisäisen muutoksen tavoittelua opiskelun kautta. (Mezirow 1981, 3 – 5.) Useimmiten nämä intressit ovat päällekkäisiä, ja ne voivat muuttua opiskelun edetessä (Antikainen & Komonen 2003, 108).

Merja Ylönen (2011) tutki kasvatustieteen väitöskirjassaan matalasti koulutettujen työvoima- ja oppisopimuskoulutuksessa olevien opiskelijoiden sekä työttömien työnhakijoiden oppimiseen liittyviä kokemuksia ja näkemyksiä heille sopivasta koulutuksesta. Aiemmat oppimiskokemukset

olivat merkityksellisiä sekä tutkittavien opiskelumotivaation että heidän oppimiskäsitystensä ja omanarvontuntonsa kannalta. Opiskeluryhmän ilmapiirillä, joustavilla ja vaihtoehtoisilla opiskelutavoilla sekä läheisten suhtautumisella opiskeluun oli iso merkitys opinnoissa jaksamisen ja motivaation säilyttämisen kannalta. Tutkittavat pitivät tärkeänä, että heidän tietojaan, taitojaan ja elämäkokemustaan arvostetaan ja hyödynnetään koulutuksessa. Lisäksi he odottivat opiskelulta vahvaa työelämälähtöisyyttä toivoen sen sisältävän paljon harjoittelujaksoja ja opintokäyntejä. (Ylönen, 2011.)

Arto Jauhiainen ym. (2003) tutkivat avoimen yliopiston opiskelijoiden motiiveja analysoimalla opiskelijoiden kirjoittamia lyhyitä ja ohjeistettuja koulutuselämäkertoja. He löysivät neljä erilaista opiskelijatyyppejä: Urasuuntautuneiden tavoitteena oli edetä urallaan, esimerkiksi saada parempaa palkkaa tai vakituinen työ. Opiskelu liittyi heillä kiinteästi työelämän vaatimuksiin, ja he opiskelivat useimmiten työn ohessa. Tutkintotavoitteisten pyrkimyksenä oli saada opiskelupaikka varsinaisesta yliopistosta. Muutoshakuiset olivat tyytymättömiä nykyiseen elämäntilanteeseensa. He kokivat olevansa väärällä alalla tai eivät muuten pitäneet työstään. Heidän tavoitteenaan oli kerätä opintosuorituksia, joiden avulla alanvaihto, tutkinto-opiskelu tai nykyisestä työpaikasta irtisanoutuminen mahdollistuvat. Opiskelu voi olla myös terapeutin tapa työstää muunlaista elämäntilannetta, esimerkiksi sairautta tai läheisen kuolemaa. Elämäntapaopiskelijoille opiskelu oli rentouttava ja voimavaroja antava harrastus, jossa opittavat asiat ovat kurssisuorituksia ja arvosanoja tärkeämpiä. (Jauhiainen ym. 2003.)

Katri Komulainen (1998) tutki psykologian väitöskirjassaan, millaisia kertomuksia 31 sosiaalialaa opiskelemaan lähtenyt eri-ikäistä naista tuottivat koulutukseen hakeutumisestaan. Hakiessaan koulutukseen ihmiset usein tulkitsevat itseään ja aiempaa elämäänsä sekä rakentavat tulevaisuuttaan uudesta näkökulmasta. Muutoskertomuksissa erotettiin selvästi mennyt ja nykyinen minä. Koulutukseen hakeutuminen oli olennainen osa aikuistumista, johon liitettiin järkevyys, vakiintuneena oleminen, kypsyyden ja vastuullisuus. Aikuistumisen näkökulmasta nuoruudesta tuli väheksyttävä olotila, johon liitettiin tyhmyys, sekoilu, keskenkasvuisuus ja päämäärättömyys. Nuoruuden hölmöys koettiin kuitenkin kasvattavaksi nykyisen minän kannalta, ja että se antaa paremmat edellytykset auttaa asiakkaita tulevassa ammatissa. Pysyvyyskertomuksissa tutkittavat toivat esille, että he ovat aina halunneet kouluttautua, mutta heidän elämäntilanteensa ei ollut aiemmin ollut suosiollinen opiskelulle. Näitä kertomuksia luonnehtivat puolisoista itsenäistyminen, perinteistä vapautuminen, yksilöllistyminen ja sisäisen maailman kehittäminen. Osa tutkittavista kohtasi lähipiirissään opiskelusuunnitelmiansa

kyseenalaistamista, jotkut jopa suoranaista vastustusta, ettei tuossa iässä pitäisi enää opiskelemaan lähteä. Kaikki kokivat koulutukseen hakeutumisen myönteiseksi tai erittäin myönteiseksi tapahtumaksi, ja koulutuksen koettiin myös nostavan itsearvostusta ja kehittävän itsetuntemusta. (Komulainen 1998).

4 SOSIAALITYÖ AMMATTINA

4.1 Mitä sosiaalityö on

Sosiaalityön kansainvälinen liitto määrittelee sosiaalityön seuraavasti: ”*Sosiaalityön tavoitteena on lisätä hyvinvointia edistämällä yhteiskunnallista muutosta sekä ihmissuhdeongelmien ratkaisua, elämänhallintaa ja itsenäistymistä. Sosiaalityön kohteena ovat vuorovaikutustilanteet ihmisen ja hänen ympäristönsä välillä. Välineenä sosiaalityö käyttää sosiaali- ja käyttäytymisteoreettista sekä yhteiskunnan järjestelmiä koskevaa tietoa. Sosiaalityön perustana ovat ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteet.*” (Talentia 2000.)

Sosiaalityön ihmisoikeuksiin liittyvät ammattieettiset periaatteet ovat: itsemääräämisoikeus, osallistumisoikeus, oikeus tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti ja oikeus yksityisyyteen. Yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvät ammattieettiset periaatteet ovat: negatiivisen syrjinnän estäminen, erilaisuuden tunnistaminen, voimavarojen jakaminen tasapuolisesti sekä epäoikeudenmukaisen politiikan ja toimintatapojen vastustaminen. (Talentia 2013.)

Sosiaalityö nähdään yhtenä hyvinvointipolitiikan välineenä. Sitä tehdään monenlaisissa toimintaympäristöissä ja erilaisten asiakasryhmien kanssa. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2011.) Sosiaalityössä on monia toisilleen ristiriitaisia työtapoja. Toisaalta se nojaa vahvasti lakeihin, toisaalta terapiaoihin ja muihin vuorovaikutuksellisiin tekniikoihin. Sosiaalityöhön liittyy sekä materiaalinen että ei-materiaalinen auttaminen. Toisissa toimintaympäristöissä korostuu enemmän materiaalinen ja toisissa ei-materiaalinen auttaminen, mutta käytännössä nämä auttamisen tavat kietoutuvat toisiinsa. Auttamisen painopisteet vaihtelevat myös saman toimipaikan ja yksittäisen asiakastapauksenkin sisällä. (Toikko 2005.)

Sosiaalityötä voidaan jäsentää asiakkaiden elämänkaaren mukaan, jolloin se jakautuu lastensuojelutyöhön, nuorisososiaalityöhön, aikuissosiaalityöhön ja vanhussosiaalityöhön. Toinen tapa on tarkastella sosiaalityötä ilmiö- ja ongelmaperusteisesti. Näin luokiteltuna sosiaalityön alueita ovat mm. päihdetyö, mielenterveystyö, vammaistyö, terveysosiaalityö ja kriminaalihuollon sosiaalityö. (Kananoja ym. 2011.) Timo Toikko (2005) puolestaan jäsentää sosiaalityötä kolmen eri perinteen mukaan. Hallinnollisten toimenpiteiden perinteessä on kyse ongelmallisten asioiden selvittelystä ja järjestämisestä lakiin perustuvien toimien avulla. Sosiaalityö nähdään eräänlaisena käytännön sosiaalipolitiikkana, jonka tehtävänä on taata

asiakkaalle perusturvallisuus ja aineellinen toimeentulo. Henkilökohtaisen vuorovaikutuksen perinteessä mietitään yhdessä asiakkaan kanssa hänen asioitaan ja kysymyksiään. Sosiaalityön tavoitteena on asiakkaan elämänhallinnan sekä oman ajattelun kehittyminen. Yhteisöllisen muutoksen perinne on kritisoinut henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen perustuvaa sosiaalityötä siitä, että se muuttaa yhteiskunnalliset ongelmat henkilökohtaisiksi, ja näin ollen tukee vallitsevan yhteiskunnan rakenteita, jotka juuri tuottavat tai ainakin ylläpitävät sosiaalisia ongelmia. Esimerkiksi työttömyys voidaan mieltää asiakkaan henkilökohtaiseksi ominaisuudeksi, vaikka kyseessä olisi enemmän yhteiskunnallinen ongelma. Yhteisöllisen muutoksen perinne pyrkii purkamaan tällaisia asetelmia. Sosiaalityön tehtävänä ei ole niinkään yksittäisen ihmisen tai yhteisön auttaminen, vaan tärkeintä on mahdollistaa ja rohkaista ihmisiä sekä yhteisöjä osallistumaan keskusteluun ja toimintaan yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseksi. (Toikko 2005, 222 – 230.)

Sosiaalinen ulottuvuus on olennainen piirre sosiaalityössä. Sillä tarkoitetaan sitä, että asiakasta tarkastellaan aina suhteessa hänen elämäntilanteeseensa, mahdollisesti myös suhteessa laajempaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen, ja työn kohteena on ihmisen ja yhteisöjen tai yhteiskunnan välinen suhde. Sosiaalinen merkitsee myös sitä, että sosiaalityöntekijän ja asiakkaan vuorovaikutussuhde ja yhteistyö on keskeinen väline työskentelyssä. Sosiaalityön tavoitteena on asiakkaan toimintakykyä ja elämänotetta vahvistava muutos. Kyse on usein pitkäkestoisista ja moniulotteisista prosesseista, joskus yhteistyö voi jatkua läpi elämän tai seuraavaan sukupolveen asti. (Kananaja ym. 2011.)

4.2 Sosiaalityön koulutus

Suomalaisen sosiaalityön koulutuksen esiasteena voidaan pitää 1920-luvulla perustettua yksivuotista lastensuojelututkintoa sekä lyhyttä kunnalliskodin johtajien koulutusta. Varsinainen sosiaalityön koulutus alkoi 1940-luvulla sosiaalihuoltaja- ja sosiaalihoitajakoulutuksilla. 1930-luvulla säädetyt huoltolait edellyttivät aiempaa monimutkaisempia menettelytapoja ja oikeudellisen toiminnan logiikan ymmärtämistä. Tämä synnytti tarpeen sosiaalihuoltajakoulutukselle. Se painottui juridis-hallinnolliseen osaamiseen, ja sosiaalityöntekijä ymmärrettiin siinä hallintovirkamiehenä. Sosiaalihoitajakoulutuksessa puolestaan korostettiin asiakkaiden yksilöllisten ongelmien ratkaisua ja terapeutista otetta. Vuonna 1983 laissa määriteltiin ensimmäistä kertaa sosiaalityön virkojen kelpoisuusehdot. Tämä johti siihen, että sosiaalityön koulutus muutettiin maisteritasoiseksi. Aluksi sosiaalityö kuului yliopistoissa

sosiaalipolitiikan koulutusohjelmaan, siitä tuli itsenäinen oppiaine vasta 1990-luvulla. (Juhila 2014, 34 – 42, 185.)

Nykyään sosiaalityötä voi opiskella Helsingissä, Jyväskylässä, Kuopiossa, Kokkolassa, Porissa, Rovaniemellä, Tampereella ja Turussa (Opintopolku 2016). Sosiaalityön tutkintoon sisältyy kandidaattiohjelma ja maisteriopinnot, jotka yhdessä antavat pätevyyden sosiaalityöntekijän tehtäviin. Lisäksi tutkinto antaa valmiudet hallinto-, kehittämis-, tutkimus- ja opetustehtäviin sekä jatko-opintoihin. (Tampereen yliopisto: Sosiaalityön tutkinto-ohjelma 2015.)

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä tuli voimaan 1.3.2016. Sen myötä sosiaalityöntekijöiden pitää valmistuessaan hakea Sosiaali- ja terveystieteiden valvontavirasto Valviralta oikeutta toimia laillistettuna sosiaalihuollon ammattihenkilönä. Myös aiemmin valmistuneiden ja työelämässä olevien sosiaalityöntekijöiden on haettava laillistusta ennen 31.12.2017. Jos tiettyyn työpaikkaan ei ole saatavilla pätevyysvaatimukset täyttävää sosiaalityöntekijää, työssä voi toimia edelleen tilapäisesti enintään vuoden ajan myös muu kuin laillistettu sosiaalityöntekijä. Hänen pitää kuitenkin olla sosiaalityön opiskelija, ja opinnoista on oltava suoritettuna perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelu. (Sosiaalihuollon ammattioikeudet - Valvira 2016.)

Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet on järjestänyt maisterin tutkinnon pohjalta suoritettavaa ammatillista lisensiaatinkoulutusta vuodesta 2000 alkaen. Koulutuksessa on viisi erikoistumisaluetta, joista valitaan yksi: lapsi- ja nuorisososiaalityö, kuntouttava sosiaalityö, marginalisaatiokysymysten sosiaalityö, yhteisösosiaalityö ja hyvinvointipalvelujen erikoisala. Lisensiaatinkoulutuksen tavoitteena ei ole tutkijakoulutus vaan sosiaalityön kehittäminen omalla erikoisalalla, asiantuntijuuden syventäminen ja ammatillisen identiteetin vahvistaminen. Sosnet järjestää myös tohtorikoulutusta ja lisäksi vuodesta 2016 alkaen uudenlaista erikoissosiaalityöntekijän koulutusta, jonka laajuus on 70 opintopistettä. Se on suunnattu kaikille sosiaalityöntekijöille, jotka haluavat syventää osaamistaan omalla työkentällään. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen suuntautumisvaihtoehdot ovat: hyvinvointipalvelut, kuntouttava sosiaalityö, lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityö sekä rakenteellinen sosiaalityö. (Sosnet yliopistoverkosto 2016.)

Kansainvälisesti tarkasteltuna sosiaalityön koulutuksessa on merkittäviä maakohtaisia eroja koulutuksen pituuden ja sisältöjen suhteen. Sosiaalityön tutkinto ei ole kaikkialla akateeminen, vaan sosiaalityötä opetetaan monessa maassa opisto- ja ammattikorkeakoulutyypisissä

opilaitoksissa. Keski-Euroopassa sosiaalityötä opetetaan pääsääntöisesti opistoissa/ammattikorkeakouluissa ja Etelä-Euroopassa yliopistoissa. Opisto/ammattikorkeakoulutyypissä sosiaalityön opetuksessa on se etu yliopisto-opetukseen nähden, että käytännön harjoittelujaksoja pystytään järjestämään enemmän. Toisaalta akateeminen tutkinto tuo sosiaalityöntekijöille enemmän asiantuntijuutta ja vakavasti otettavuutta moniammatillisissa työryhmissä. (Shardlow & Payne 1998, 156 – 157.)

Myös saman maan sisällä voi olla kaksi rinnakkaista sosiaalityön koulutusta. Esimerkiksi Saksassa sosiaalityötä opetetaan sekä ammattikorkeakouluissa että yliopistoissa. Sosiaalityöntekijät, joilla on ammattikorkeakoulututkinto, sijoittuvat pääsääntöisesti käytännön asiakastyöhön. Yliopistossa opiskelleet sosiaalityöntekijät puolestaan sijoittuvat enimmäkseen hallinto- ja kehittämistehtäviin. (Kramer 1998, 29 – 30.) Intiassa sosiaalityöntekijät ovat jakautuneet vielä enemmän kahteen leiriin koulutuksen suhteen. Toiset heistä ovat ammattilaisia, joilla on yliopistossa suoritettu tutkinto sosiaalityöstä, ja toiset vapaaehtoisina työskenteleviä, jotka ovat usein kokonaan sosiaalityön koulutusta vailla. Vapaaehtoistyöntekijät toimivat pääsääntöisesti kansalaisliikkeissä, jotka ovat luonteeltaan poliittisia. Ammatillinen sosiaalityö taas on pyrkinyt neutraalimpaan ja epäpoliittiseen suuntaan. Yliopistokoulutetut ja työstään palkkaa haluavat sosiaalityöntekijät ovat joutuneet perustelemaan paikkaansa vapaaehtois pohjalta toimiville. Monet vapaaehtoiset kokevat olevansa todellisia käytännön sosiaalityön osaajia. He korostavat kutsumusta, alalle sopivaa luonnetta ja pitävät tutkintoja sivuseikkana. Sosiaalityö merkitsee heille kunniatehtävää, yhteiskunnallista ideologiaa tai uskonnollista velvoitetta. (Rantatyrrkö 2009, 37 – 39.)

4.3 Sosiaalityö uravalintana

Yhteiskunnan sukupuolijärjestelmä vaikuttaa myös osaltaan ammatinvalintaan, joskin sen merkitys on vähentynyt. Vaikka yksikään ammatti ei ole sukupuolisidonnainen, mielikuvat miesten ja naisten ammateista elävät yhä. (Häyrynen 2003, 372.) Sosiaalityö on yksi perinteisesti naisten työksi mielletyistä ammateista, ja sosiaalityöntekijöistä on edelleen naisia suurin osa. Hoiva- ja huolenpitotöihin on perinteisesti liitetty uhrautumisen ja kutsumuksellisuuden elementtejä. Ne eivät kuitenkaan kerro naisille luontaisesti ominaisista tavoista tehdä em. töitä, vaan nimenomaan kulttuurisista jäsenyyksistä. (Juhila 2014, 188.) Arvelen, että tällä voi olla vaikutusta sosiaalityötä ammattivaihtoehtona pohtivien miesten ratkaisuihin.

Hoiva- ja huolenpitotöihin liittyvät kulttuuriset jäsenyydet ovat yksi syy niiden heikkoon arvostukseen. Hoivan ammatillistuminen herätti aikoinaan epäilyksiä, sillä hoivatyö nähtiin sellaisena, jonka naiset osaavat luonnostaan. Myös ihmisten kouluttamista tehtäviin, joita joka tapauksessa tehdään palkatta kotona ja monenlaisissa sosiaalisissa verkostoissa, kyseenalaistettiin. Senkin jälkeen, kun hoiva-ammattien koulutus oli vakiintunut ja eriytynyt, ne määriteltiin korkeintaan puoliprofessioiksi tai ei professioiksi lainkaan. Huolimatta systemaattisesta koulutuksesta ja tutkimuksesta hoivatöiden ydintä on ollut vaikea pukea sellaisiksi sanoiksi, jotka kuvaavat tarkasti määriteltyjä tehtäviä ja niiden suorittamiseen vaadittavaa erityistä asiantuntijuutta. Tämä on vaikuttanut myös näkemyksiin sosiaalityöstä, vaikkei sosiaalityö varsinainen hoiva-ammatti olekaan. (Juhila 2014, 183 – 187.)

Sosiaalityötä leimaa Suomessa yhteiskunnallisen arvostuksen puute työn tarpeellisuudesta ja vaativuudesta huolimatta. Se näkyy mm. palkkauksessa ja niukoissa resursseissa. (Borgman 1998, 83.) Sosiaalityöntekijöillä on usein liikaa asiakkaita ja liian vähän aikaa per asiakas. Tällainen tilanne on omiaan aiheuttamaan eettistä ahdistusta, jos sosiaalityöntekijä kokee, ettei hän resurssipulan takia pysty antamaan asiakkaalle apua siinä määrin kuin tämä hänen mielestään tarvitsisi. Sosiaalityössä joutuu myös kohtaamaan rankkoja elämäntilanteita, ja ne voivat nostaa monenlaisia tunteita pintaan. Tämä lisää työn kuormitusta etenkin huolta pitävässä sosiaalityössä ja on riskitekijä työuupumukselle. On tärkeää, että sosiaalityöntekijä ei mene liian syvälle asiakkaan tunteisiin, ja että hän pystyy erittelemään ja tunnistamaan omia asiakastilanteisiin liittyviä tunteitaan sekä käymään niitä läpi esimerkiksi työnohjauksessa. (Juhila 2014, 188 – 189.)

Arvostuksen puutteesta ja työn raskaudesta huolimatta sosiaalityössä on myös paljon vetovoimatekijöitä. Kokkosen (1993) mukaan sosiaalialassa on lämpöä, yhteisyyttä sekä lupautta ihmisten välisestä arvokkaasta ja merkityksellisestä kanssakäymisestä, mikä on tervetullutta vastapainoa markkinakeskeisessä yhteiskunnassa (Borgman 1998, 72 – 73). Esittelen seuraavaksi tutkimuksia, joissa käsitellään, miksi sosiaalityö tai sosiaaliala yleensä on valittu ammatiksi.

Pia Leivo (2011) tutki sosiaalityön pro gradu tutkielmassaan narratiivisin menetelmin toista maisterintutkintoa suorittavien sosiaalityön opiskelijoiden elämäntilanteita, jotka johtivat sosiaalityön opintoihin. Kaikki hänen viisi haastateltavaansa kertoivat ensimmäisen ammatinvalinnan jälkeisestä kriisistä. Kuitenkin vain yhdellä oli vaikeuksia löytää koulutustaan vastaavaa työtä. Muilla kriisi liittyi tyytymättömyyteen silloiseen työhön, erityisesti työn arvomaailma ei sopinut yhteen oman arvomaailman kanssa. Osalla kyse oli ammatillista kriisiä

laajemmastakin elämäncrisistä. Kun haastateltavat olivat lähteneet selvittämään keinoja paremman elämäntilanteen saavuttamiseksi, kaikki olivat tulleet siihen tulokseen, että alanvaihto ja uuden tutkinnon suorittaminen ovat välttämättömiä. Etsintävaihe oli pitkä, joillakin jopa useamman vuoden mittainen, ja haastateltavat kartoittivat sinä aikana monia erilaisia vaihtoehtoja. Lähipiirin tuki oli tärkeä lopullisessa uskaltautumisessa alanvaihtoon. Leivon haastateltavien elämäntarinoissa tulee vahvasti esille se, että lähtiessään opiskelemaan sosiaalityötä he ovat ikään kuin löytäneet kadoksissa olleen itsensä ja ovat nyt suuntaamassa kohti alaa, jolla heidän olisi aina kuulunut olla. (Leivo, 2011.)

Merja Borgman (1998) tutki sosiologian ja sosiaalipsykologian väitöskirjassaan, millaisia merkityksiä sosiaalialan opiskelijat, opettajat sekä työntekijät antavat toiminnalleen. Hänen tutkimuksensa koostuu yhdentoista sosiaalialan työntekijän kirjoituksista, joissa he perustelevat ammatinvalintaansa, arvioivat koulutustaan ja kertovat nykyisestä työstään. Tutkittavat kertoivat kutsumuksesta, auttamisen halusta ja altruistisista ihanteista, pyrkimyksestä olla ”hyvä ihminen”. Toisaalta auttaminen koettiin merkityksellisenä myös sen takia, mitä se antaa työntekijälle itselleen. Marjo Kuronen ja Jorma Hänninen (2001) ovat saaneet samankaltaisia tuloksia. He keräsivät muistelmakirjoituksia valmistumisen kynnyksellä olevilta Jyväskylän yliopiston sosiaalityön opiskelijoilta. Kirjoituksissa opiskelijat etsivät paikkaansa sosiaalityön maailmassa ja pohtivat ammatillisen identiteettinsä kehittymistä: miksi he ovat hakeutuneet opiskelemaan sosiaalityötä, millaisena sosiaalityö on näyttäytynyt heille harjoittelujen ja mahdollisten sijaisuuksien myötä, ja mihin he haluaisivat suuntautua tulevaisuudessa. Syitä sosiaalityön opintojen valintaan olivat halu tehdä työtä ihmisten kanssa ja auttaa heikompiosaisia sekä toimia yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja huono-osaisten aseman parantamisen puolesta. Moni esittää sosiaalityön selkeänä arvovalintana ja kannanottona sille, mikä työssä ja elämässä yleensäkin on tärkeää.

Kerroin sivulla yhdeksän Emmi Korvenojan (2014) pro gradu tutkielmasta, joka käsitteli TE-toimiston alanvaihtokurssin käyneiden alanvaihtajien kokemuksia. Osa Korvenojan tutkittavista oli suuntautunut sosiaalialalle. Tärkeimmät syyt heidän valintaansa olivat hyvä työllisyystilanne ja halu ihmisläheisiin töihin. Sosiaaliala oli alkanut tuntua omalta vasta vanhemmalla iällä esimerkiksi omien lasten tai ikääntyvien vanhempien hoitamisen myötä. He kokivat myös saavansa arvostusta ja hyvää palautetta uudessa työssään, mikä lisäsi heidän työhyvinvointiaan. (Korvenoja 2014, 40 – 44.) Borgmanin (1998) tutkimuksessa vain sosiaalialan koulutuksen vanhemmalla iällä aloittaneet pitivät hyvää työllisyystilannetta merkityksellisenä uravalintansa

kannalta. Nuoret opiskelijat eivät olleet erityisemmin pohtineet työllistymisasiota ammatinvalintansa yhteydessä. (Borgman 1998.)

Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on saatu sellaisia tuloksia, että suurimmalla osalla sosiaalialan ammatikseen valinneista henkilöistä on taustalla jokin tai joitakin traumaattisia kokemuksia (Leivo 2011, 48). Elizabeth Rompf & David Royse (1994) tutkivat sosiaalityön opiskelijoiden elämäntapahtumien vaikutusta heidän uravalintaansa. Kyseessä oli kvantitatiivinen kyselylomaketutkimus, johon osallistui 415 sosiaalityön opiskelijaa. Vertailuryhmään kuului 203 englannin opiskelijaa. Sosiaalityön opiskelijoilla oli vertailuryhmään nähden huomattavasti enemmän lapsuudenkokemuksia vanhempien alkoholismista, laiminlyönnistä, mielenterveysongelmista ja sisaruksen tai vanhemman kuolemasta. Peräti 71% sosiaalityön opiskelijoista oli kokenut vähintään yhden kyselylomakkeessa mainitun lapsuudenperheeseen liittyvän traumaattisen tapahtuman. Tosin Rompf & Royse pohtivat, että kyse voi olla myös siitä, että sosiaalityön opiskelijat uskaltavat helpommin paljastaa lapsuuden traumojaan, koska opintojen tuoman itsetuntemuksen myötä he eivät koe niitä leimaavina. Suurin osa Rompf & Roysen tutkittavista koki sosiaalityön enemmänkin kutsumuksena kuin ammattina. (Rompf & Royse 1994, 163 – 171.) Myös Craig LeCroyn (2002) mukaan enemmistöllä sosiaalityöntekijöistä on selkeä kutsumus ammattiinsa.

Kaisa Lepola (2008) tutki sosiaalityön pro gradu tutkielmassaan sosiaalityön vaikutuksia työntekijän identiteettiin. Useampi hänen haastateltavistaan kertoi, että heillä oli jo ennen sosiaalityön koulutusta ja työkokemusta ”sosiaalityöntekijämäinen” luonne. He kuvasivat itseään ihmisistä kiinnostuneina, empaattisina ja toisia ihmisiä arvostavina. Myös halu auttaa muita, erityisesti heikompiosaisia oli tärkeää. (Lepola 2008, 57.) Myös Borgmanin (1998) tutkittavat perustelivat sosiaalialan ammatinvalintaansa alalle sopivalla luonteella. He kuvasivat itseään sosiaalisiksi, ja kuuntelutaitoisiksi henkilöiksi, joilla on hyvät vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. (Borgman 1998, 76 – 77.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni kohderyhmän muodostavat sosiaalityön opiskelijat, joilla on myös aiempi tutkinto/tutkintoja. Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella, miten tutkittavat ovat päätyneet opiskelemaan sosiaalityötä uutena alana, ja millaisia vaikutuksia heidän aiemmalla työ- ja koulutushistoriallaan on nykyisiin opintoihin. Olen kiinnostunut myös siitä, millaisia sosiaalityön ammattiin liittyviä toiveita ja huolia tutkittavilla on, ja millaiseksi he kokevat ammatillisen identiteettinsä tällä hetkellä.

Tutkimukseni on laadullinen, ja sen viitekehys on kokemuskäkökulma. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään kuvaamaan tutkittavien omia tulkintoja toiminnastaan ja heidän kokemuksilleen antamia merkityksiä (Juhila 2015, 19). Sille on tyypillistä, että tutkimusaineistoa tarkastellaan havaintoina muutamasta tutkimuksen kohteena olevasta tapauksesta. Laadullisessa tutkimuksessa on aina jossain määrin tapaustutkimuksen piirteitä. (Alasuutari 2015, 4.) Viitekehys on näkökulma, joka ohjaa tutkijan valintoja ja katsetta tutkimusprosessin ajan. Kokemuskäkökulmassa todellisuus nähdään moninaisena ja subjektiivisena, ja kieli nähdään välineenä sanoittaa kokemusta. Tutkimuksen tavoitteena ei ole tuottaa objektiivista tietoa vaan ymmärtää tutkittavien yksilöllisiä kokemuksia ja niiden merkityksiä, ja tuoda esiin heidän äänensä ja näkökulmansa. (Jokinen 2014, 12 – 15.)

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten tutkittavat päätyivät opiskelemaan uutta alaa, ja miksi juuri sosiaalityö on valittu uudeksi opiskelualaksi?
2. Miten aikaisempi koulutus ja työkokemus ovat vaikuttaneet nykyiseen opiskeluun?

Kaikki tutkittavani opiskelevat Tampereen yliopistossa. Koska tiesin, että Tampereen yliopiston sosiaalityön opiskelijoissa on huomattavan paljon kohderyhmään kuuluvia, en suunnitellut missään vaiheessa tutkittavien etsimistä myös muista yliopistoista. Päädyin sellaiseen ratkaisuun, että rajasin tutkimuksestani pois sosionomitaustaiset opiskelijat, sillä näen sosionomin ja sosiaalityöntekijän olevan ammatillisesti niin lähellä toisiaan. En nähnyt syytä tehdä muita rajoja koulutus- ja ammattitaustan suhteen, sillä minusta graduni kannalta on vain hyvä, että

tutkittavilla olisi mahdollisimman heterogeeninen koulutus- ja työkokemustausta. Eikä sosiaalityön opinnoissa tarvitse olla kyse nimenomaan toisen tutkinnon opiskelusta, vaan aiempia tutkintoja voi olla useampiakin. Tutkittavat voivat olla myös eri vaiheissa opintojaan, yhtä hyvin ensimmäisen vuoden opiskelijoita kuin valmistumisen kynnyksellä olevia. Tutkittavien iällä ei ole muuten merkitystä, mutta tutkimusasetelmani vaikuttaa väistämättä niin, etteivät he voi aivan nuoria olla. Toiveenani oli saada tutkittaviksi sekä miehiä että naisia.

5.2 Aineistonkeruu ja aineisto

Keräsin aineiston puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Puolistrukturoitu haastattelu eroaa strukturoidusta eli lomakehaastattelusta siten, että kaikilta kysytään samat kysymykset, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole, vaan haastateltava vastaa omin sanoin (Eskola & Vastamäki 2010, 27). Tarvittaessa haastatteliija voi myös vaihdella kysymysten järjestystä ja sanamuotoa. Haastateltavien tulkinnat asioista ja heidän niille antamat merkitykset ovat olennaisia. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47 – 48.) Haastattelussa käsiteltävien teemojen laajuus voi myös vaihdella suurestikin haastateltavasta riippuen. Tietty teema voi jäädä jonkun kohdalla vain maininnaksi, ja toinen voi kertoa samasta asiasta vaikka kuinka paljon. (Eskola & Vastamäki 2010, 37.) Koska tutkimukseni viitekehys on kokemuskäsitelmä, haastattelu oli mielestäni luonteva aineistonkeruumenetelmä. Lisäksi puolistrukturoitu teemahaastattelu oli minusta mukavan selkeä menetelmä. Avoin haastattelu, jossa tutkittavat kertovat kokemuksistaan ilman ennalta määriteltyjä kysymyksiä, tuntui analyysin kannalta liian vaikealta, hajanaiselta ja epämääräiseltä. Toinen vaihtoehto olisi ollut kerätä aineisto kirjoitustehtävällä, mutta arvelin, että löytäisin helpommin tutkittavia kasvotusten tehtävään haastatteluun, sillä kirjoitustehtävässä tutkittavat joutuvat näkemään enemmän vaivaa. Oletan, että valmiit kysymykset tekivät haastattelutilanteen helpommaksi myös haastateltaville.

Valmiit kysymykseni ovat kuitenkin saattaneet ohjata sitä, mitä tutkittavani kertoivat aiheesta. Jos he olisivat kertoneet poluistaan sosiaalityön opiskelijoiksi ja kokemuksistaan sosiaalityön opiskelusta täysin vapaasti, on mahdollista, että he olisivat tuoneet esille myös joitakin sellaisia asioita, jotka eivät nyt nousseet esiin. Tutkimusaiheen omakohtaisuus – opiskelen itsekin toista tutkintoani – on minusta ollut yleensä ottaen eduksi tämän tutkimuksen teossa, mutta se on saattanut myös vaikuttaa haastattelukysymysten laatimiseen siten, että olen tehnyt ne liikaakin omasta näkökulmastani ja kokemuksistani käsin. Kysyin kyllä aina haastattelun lopussa, haluaako tutkittava kertoa vielä aiheeseen liittyen jotakin, mitä en ole itse osannut/tajunnut kysyä. Kuitenkin

vain neljällä tutkittavista oli sanottavaa vielä tässä kohdassa, ja heistäkin osalla nämä loppupuheenvuorot liittyivät aiemmin käsiteltyihin teemoihin.

Minulla oli jo graduprosessini alkuvaiheessa tiedossa kaksi haastateltavaa. He ovat opiskeluystäviäni, jotka ilmaisivat itse kiinnostuksensa tulla haastateltaviksi, kun juttelimme gradusuunnitelmistani. Minun olisi varmaankin ollut mahdollista löytää muutkin haastateltavat omien verkostojeni kautta, mutta laitoin kuitenkin haastattelupyynnön (ks. liite 1) sähköpostilistalle, joka tavoittaa kaikki Tampereen yliopiston sosiaalityön opiskelijat. En tiedä, onko sillä tutkimuksellista merkitystä, mutta itselleni oli kiinnostavampaa saada haastateltaviksi myös henkilöitä, joiden tarinasta en tiennyt mitään ennestään. Tutkimusaiheeni herätti yllättävän paljon kiinnostusta, ja haastateltavaksi ilmoittautui niin moni, että jouduin ilmoittamaan osalle haastattelukiintiöni olevan jo täynnä. En valikoinut haastateltavia, vaikka moni kertoikin ammatillisesta taustastaan jo ilmoittautuessaan haastateltavaksi, vaan sovin haastattelut heidän kanssaan, jotka ehtivät ottaa ensimmäisinä yhteyttä.

Haastattelin yhteensä seitsemää opiskelijaa, viittä naista ja kahta miestä. Mielestäni tämä oli hyvä sukupuolijakauma. Jos sukupuolijakauma olisi ollut tasan, se olisi ehkä ollut hieman vääristävä, koska sosiaalityöntekijöistä on kuitenkin enemmistö naisia. Tein viisi haastattelua yliopiston kirjaston ryhmätyöhuoneessa ja kaksi haastattelua kotonani. Kirjaston ryhmätyöhuone oli sopivan neutraali haastattelupaikka, jonne haastateltavien oli helppo tulla. Heidät kaksi haastateltavaa, jotka olivat opiskeluystäviäni, oli puolestaan luontevaa kutsua kotiini haastattelua varten, koska pidämme muutenkin yhteyttä myös opintojen ulkopuolella. Minua mietitytti ennen haastattelujen aloittamista, miten se vaikuttaa saamaani aineistoon, että osa haastateltavista on minulle tuttuja ja osa tuntemattomia. Onko ystävälle helpompaa puhua kuin tuntemattomalle haastattelijalle, vai kenties toisinpäin? Mietin myös haastattelupaikan vaikutusta; tuleeko haastattelutilanteesta rennompaa kotisohvalla kuin kirjaston ryhmätyöhuoneessa, joka on virallisempi tila? En kuitenkaan havainnut haastattelutilanteissa mainittavia eroja em. asioiden suhteen. Tuntemattomat haastateltavat kertoivat mielestäni vapautuneesti omasta taustastaan ja kokemuksistaan. Opiskeluystäväni sen sijaan tuntuivat jonkin verran jännittävän haastattelutilannetta, he ottivat haastateltavina ollessaan selvästikin hieman virallisemmän roolin kuin vapaamuotoisissa keskusteluissamme. Yleensä ottaen ilmapiiri oli kaikissa haastatteluissa melko rento.

Tekemäni haastattelurunko (ks. liite 2) sisälsi neljä teemaa: Syyt alanvaihtoon ja sosiaalityön valintaan. Sosiaalityön ammattiin liittyvät toiveet ja huolet. Aiempien opintojen ja työkokemuksen vaikutus. Ammatillisen identiteetin kokeminen. Teemoihin liittyi yhdestä kolmeen tarkentavaa kysymystä. Kysyn taustatietoina tutkittavien aiemmasta työ- ja opiskeluhistoriasta, ja missä vaiheessa sosiaalityön opintoja he ovat tällä hetkellä. Tutkittavat vastasivat henkilöstä riippuen joihinkin kysymyksiin laveammin ja joihinkin suppeammin. Haastatteluaineistosta ei kuitenkaan ilmennyt, että juuri tiettyihin kysymyksiin olisi vastattu laveasti ja tiettyihin suppeasti, ja kokonaisuudessaan haastatteluista tuli melko saman pituisia. Toisinaan haastateltavat alkoivat tiettyyn kysymykseen vastatessaan kertoa myös sellaisista asioista, jotka liittyivät myöhempiin teemoihin. Tällaisissa tilanteissa oli luontevaa ja tarkoituksenmukaista muuttaa kysymysten järjestystä. Tarvittaessa esitin myös tarkentavia lisäkysymyksiä. Nauhoitin haastattelut digisanelimella, ja litteroin ne sanasta sanaan. En merkinnyt taukoja, äänenpainoja, huokauksia yms. En kokenut niitä merkityksellisiksi tutkimukseni kannalta, sillä olen kiinnostunut tutkittavieni kokemuksista ja *mitä* he puhuvat aiheesta, en siitä *miten* he puhuvat. Haastatteluista tuli tekstiä 36 liuskaa.

Huomion eettiset kysymykset kirjoittamalla tutkimusraporttini niin, ettei tutkittavia voi tunnistaa siitä. Keksin jokaiselle tutkittavalle pseudonyymien, joita käytin aineistositaateissa. Parissa aineistositaateissa tutkittavat puhuivat harjoittelupaikoistaan. Estääkseni tutkittavien tunnistettavuuden, peitin myös kyseisten harjoittelupaikkojen nimet kirjoittamalla ne * - merkein. Pysin suhtautumaan tutkittaviini kunnioittavasti sekä haastattelutilanteissa että tutkimusraporttia kirjoittaessani. Pysin myös kunnioittamaan tutkittavien itsemääräämisoikeutta sillä tavoin, että oli heidän päätöksensä, kuinka paljon tai vähän he mistäkin haastattelu-teemasta kertovat.

Kerron seuraavaksi hieman taustatietoja tutkittavistani. He olivat eri vaiheissa opintojaan: Yksi teki vasta sosiaalityön perusopintoja, yksi suoritti parhaillaan aineopintoja, kaksi oli saanut haastatteluhetkellä kandidaatintutkimuksen juuri valmiiksi, ja kolme teki syventäviä opintoja. Kaikki muut paitsi perusopintovaiheessa oleva tutkittava olivat suorittaneet haastatteluhetkellä käytännön opetuksen eli sosiaalityön opintojen ensimmäisen, aineopintoihin kuuluvan harjoittelujakson. Kaksi tutkittavaa oli tehnyt jo myös toisen eli syventävien opintojen harjoittelun, toisella heistä oli lisäksi kokemusta sosiaalityöntekijän sijaisuuksista.

Neljällä tutkittavista oli yksi aiempi tutkinto, ja kolmella oli kaksi aiempaa tutkintoa. Kahdella tutkittavalla ylin koulutus oli yliopistotutkinto, kolmella ammattikorkeakoulututkinto ja kahdella

ammattikoulu/opistotason tutkinto. Kolmella tutkittavalla oli sosiaali- ja terveysalalta oleva tai siihen liittyvä aiempi tutkinto: yhteiskuntatieteen maisteri sosiaalipolitiikasta, koulunkäynninohjaaja ja yhteisöpedagogi, johon sisältyy liikunnan ja terveystiedon opintoja. Muita tutkintoja olivat: humanististen tieteiden kandidaatti etnologiasta, johon on yhdistetty informaatiotutkimuksen aineopinnot, merkonomi, joka oli kahdella tutkittavalla, tradenomi, opistotasoinen matkailualan koulutus ja medianomi. Lisäksi neljällä tutkittavista oli takana myös keskenjääneitä opintoja. Nämä opintoalat ovat: tilastotiede, tietoliikennetekniikan tradenomi, julkisoikeus, teologia ja kotimainen kirjallisuus.

Tutkittavillani oli monipuolista työhistoriaa. Aiempaa koulutusta vastaavia työnimikkeitä olivat olleet: kirjastonhoitaja, museotyöntekijä, työllisyydenhoidon koordinaattori, suunnittelija, henkilöstöasiantuntija, toimeentulotukikäsittelijä, toimistos sihteeri, matkatoimistovirkailija, lastensuojelulaitoksen ohjaaja, liikunta- ja terveystiedon opettaja, koulukuraattori, koulunkäynninohjaaja ja yhteyspäällikkö. Lisäksi tutkittavani olivat tehneet koulutustaan vastaamattomia töitä tarjoilijana, varastotöissä, rakennustöissä, kansanedustajan avustajana, toimittajana ja pokeriammatilaisena. Kolmella tutkittavista oli kokemusta pitkästä, 9-15 vuoden työsuhteesta. Neljän tutkittavan työhistoriaa puolestaan määritteli katkonaisuus ja työsuhteiden määräaikaisuus.

5.3 Analyysi

Analyysini on teoriaohjaava. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2009) mukaan teoriaohjaavassa analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysia. Aiemman tiedon merkitys ei kuitenkaan ole tiettyä teoriaa testaava vaan enemmänkin uusia ajatusuria avaava. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96 – 97.)

5.3.1 Teemoittelu

Käytin pääanalyysimenetelmänä teemoittelua. Kirsi Juhilan (2015) teemoittelu on yksi sisällönanalyysin muoto. Siinä aineistosta etsitään tutkimuksen kannalta keskeisiä teemoja sekä usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä. Aineistosta pyritään näin erottelamaan ne aiheet, jotka ovat tutkimuskysymysten kannalta olennaisia. Nämä pohjautuvat aina tutkijan tulkintoihin aineistosta. (Juhila 2015, 34.) Teemoittelussa tarvitaan teorian ja empirian vuorovaikutusta, jotka lomittuvat toisiinsa tutkimusraportissa (Eskola & Suoranta 2000, 75). Yleensä tutkimusraportissa esitetään

teemojen käsittelyn yhteydessä myös sitaatteja aineistosta. Sitaattien tarkoituksena on havainnollistaa teemoja sekä todentaa lukijalle, mistä tutkija on muodostanut teemansa. (Juhila 2015, 34.)

Tavallaan analyysivaihe alkoi jo haastattelujen litteroinnista, koska yritin kuunnella nauhoja ajatuksella ja kiinnittää jo tässä vaiheessa huomiota haastatteluaineistossa toistuviin piirteisiin. Litteroituani haastattelut luin tekstit huolella läpi sillä silmällä, että löytyykö aineistosta vielä muita teemoja kuin haastattelurunkoni teemat. Eero Suoninen & Jaana Vuori (2015) muistuttavat, että aineistoa on tärkeää analysoida avoimin mielin. Tutkijan ennakkoon miettimät teemat eivät välttämättä ole samat kuin teemat, jotka analyysivaiheessa osoittautuvat olennaisiksi. (Suoninen & Vuori 2015, 24 – 25.) Tästä aineistosta ei kuitenkaan noussut muita olennaisia teemoja. Neljä teemaani ovat siis: Syyt alanvaihtoon ja sosiaalityön valintaan. Sosiaalityöhön liittyvät toiveet ja huolet. Aiempien opintojen ja työkokemuksen vaikutus. Ammatillisen identiteetin kokeminen. Seuraavaksi merkitsin eri teemoihin liittyvät tekstinpätkät eri väreillä, koska olin huomannut, että haastateltavani kertoivat toisinaan tietyn kysymyksen yhteydessä myös johonkin toiseen kysymykseen liittyvästä teemasta. Tämän jälkeen aloin käydä aineistoa läpi teema kerrallaan.

5.3.2 Narratiivinen analyysi

Käytin lisäanalyysimenetelmänä narratiivista analyysia. Narratiivisuus tarkoittaa tutkimuksessa lähestymistapaa, jossa huomio kohdistetaan kertomuksiin tiedon rakentajina. Sen mukaan ihmiset sekä tulkitsevat maailmaa että rakentavat identiteettiään kertomusten avulla. Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, millaisia merkityksiä ihmiset antavat asioille ja kokemuksilleen tarinoidensa kautta. Tavoitteena ei ole objektiivisen ja yleistettävän, vaan henkilökohtaisen, subjektiivisen ja paikallisen tiedon tuottaminen. Narratiivisessa analyysissa aineistosta muodostetaan uusi kertomus, joka tuo esiin aineiston keskeisiä teemoja. Aineistoa ei tarvitse olla alun perin tuotettu kertomuksen muotoon, vaan kyseessä voi aivan hyvin olla esimerkiksi haastatteluaineisto. (Heikkinen, 2001.)

Narratiivisella analyysilla muodostetuissa kertomuksissa on useimmiten myös sellaisia asioita, joita ei ole yksittäisen tutkittavan vastauksissa. Tarinatyyppit tiivistävät ja tyypillistävät aineistoa. Yhdistetyssä, mahdollisimman yleisessä tarinatyyppissä on mukana vain asioita, jotka esiintyvät suurimman osan tai kaikkien tutkittavien vastauksissa. Mahdollisimman laajassa tyyppissä jotkut tarinassa esiintyvät asiat ovat voineet esiintyä vain yhdessä vastauksessa. Yleisten tarinatyyppien

lisäksi analyysissa voidaan kiinnittää huomiota myös tyyppillisestä poikkeavien tarinoiden etsintään. (Eskola & Suoranta 2000, 181 – 182.)

Päädyin käyttämään omassa tyyppitarinassani yhdistettyä, mahdollisimman yleistä tarinatyyppiä, sillä mahdollisimman laajaa tyyppiä käyttämällä kertomuksesta olisi tullut varsin epäjohdonmukainen. Aloittaessani tyyppitarinan kokoamisen olin tehnyt analyysini teemoitteluvaiheen jo valmiiksi. Kävin jälleen aineistoani läpi teema kerrallaan. Poimin jokaisesta teemasta asiat, jotka esiintyvät tutkittavista suurimman osan vastauksissa, ja aloin kirjoittaa tyyppitarinaa niiden pohjalta. Tyyppitarinan tekeminen tuntui aluksi vaikealta, mutta lopulta se muotoutui yllättävänkin helposti. Nimesin tyyppitarinani fiktiivisen henkilön Soinnuksi. Koska tutkittavissani on sekä miehiä että naisia, ajattelin että sukupuolineutraali nimi - Sointu voi olla yhtä lailla miehen kuin naisen nimi - kuvaisi parhaiten aineistoa.

Kertomista ohjaavat aina kulttuuriset jäsenyykset, vaikka aiheena olisivat yksityiset kokemukset. Siksi narratiivisessa analyysissa kertomuksia pitää tarkastella subjektiivisten kokemusten välittämisen lisäksi tietyssä vuorovaikutustilanteessa sekä tietyssä sosiaalisessa ja kulttuurisessa kontekstissa tuotettuina. (Hyvärinen & Hasanen 2015, 38.) Sosiaalinen tarinavaranto tarkoittaa kaikkia niitä tarinoita, joita ihmiset kohtaavat tiedotusvälineiden, kirjojen, elokuvien ym. kautta sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Se on jatkuvassa liikkeessä, siihen tuotetaan alinomaan uusia tarinoita, ja samalla toiset tarinat unohtuvat. Sisäinen tarina on prosessi, jossa yksilö tulkitsee oman elämänsä tapahtumia sosiaalisesta tarinavarannosta omaksuttujen mallien avulla. Näitä malleja ei omaksuta mekaanisesti, vaan yksilö valikoi tietoisesti tai tiedostamattaan tarjolla olevista tarinamalleista ne, jotka hän kokee omikseen ja muokkaa niitä omaan persoonaansa ja elämäntilanteeseensa sopiviksi. Tällä tavoin kulttuuriset ainekset kietoutuvat henkilökohtaiseen kokemukseen. (Hänninen 2000, 21 – 22, 54.)

6. TULOKSET

6.1 Syyt alanvaihtoon ja sosiaalityön valintaan

Minulla oli tähän teemaan liittyen kaksi erillistä haastattelukysymystä: miksi tutkittavat ovat ylipäänsä hakeutuneet opiskelemaan uutta alaa, ja miksi heidän valintansa on juuri sosiaalityö. Käytännössä nämä asiat kuitenkin kietoutuivat yhteen tutkittavien puheessa. Tyypillisin syy alanvaihtoon oli työllistymisen vaikeudet. Joko koulutusta vastaavia töitä oli alun perinkin ollut hyvin niukasti tarjolla, tai oman alan työllisyystilanne oli muuttunut huonompaan suuntaan. Esimerkiksi kirjastoista on vähennetty paljon työntekijöitä, joten kirjastonhoitajan sijaisuuksia tehneen Pinjan oli entistä vaikeampi saada virkaa tai ylipäänsä kirjastonhoitajan töitä.

Sen jälkeen kun ne medianomin paperit tuli, niin ehkä niinkun kahden käden sormet riittää niihin hommiin, et mitä niitä alan hommii tuli niinkun päiviä tehtyy. (Jari)

Mulla vaikutti ehkä eniten se, että töitä ei ole. Kirjastot irtisanoo jatkuvasti väkeä, tai kun ne jää eläkkeelle, niin ihmiset ei enää uudista sitä virkaansa, se virka menee pois. (Pinja)

Työllistymisongelmien kanssa kamppaileita houkutteli sosiaalityössä erinomainen työllisyystilanne sekä työn monipuolisuus; sosiaalityöntekijä voi työskennellä monissa eri paikoissa ja työtehtävissä, joten työmahdollisuuksia on paljon.

Meillähän on aikailla sataprosenttinen työllisyys, kun tästä valmistuu. Tää sosiaalityö niinkun antaa niin paljon mahdollisuuksia työskennellä niin monenlaisissa paikoissa. (Riikka)

Sosiaalityön koulutuksessa viehätti myös se, että se ei ole yleisluontoinen koulutus, kuten moni muu akateeminen tutkinto, vaan valmistaa tiettyyn ammattiin. Koska työllistyminen oli ollut vaikeaa osalle tutkittavista, heille oli tärkeää, että uusi koulutus ei ole mitään haahuilua, vaan siitä saa virallisen pätevyyden sosiaalityöntekijän ammattiin. Eijan mielestä tiettyyn ammattiin valmistavassa koulutuksessa oli myös se hyvä puoli, että se on helpompi selittää muille: sosiaalityöntekijä on ihmisille ymmärrettävämpi nimike kuin yhteiskuntatieteiden maisteri sosiaalipolitiikasta.

Sosiaalityössä on vahva käytäntö siinä, että sieltä valmistutaan lakisääteisesti määritellyksi sosiaalityöntekijäksi, joka tekee jotain tiettyä yleensä kunnallista tehtävää. Niin se miellytti tällasta alanvaihtajaa, että olis takuut siitä, että mua tarvitaan työelämässä. (Pinja)

Niin ja sit mä halusin oikeen ammatin. Että nyt kun saa tän tehtyä, niin mä voin sanoo rehellisesti olevani sosiaalityöntekijä enkä pelkästään niinku esimerkiks yhteiskuntatieteiden maisteri sosiaalipolitiikasta, mikä ei sitten kerro ehkä silleen tutkintona niin paljon. (Eija)

Toisinaan käy niin, että aiemmin omalta tuntunut ammatti muuttuu sellaiseen suuntaan, joka ei enää vastaa yksilön työelämään liittyviä toiveita ja tarpeita (Mulari 2013, 17 – 21). Tämä oli Sinillä olennainen syy alanvaihtoon. Hän oli ennen viihtynyt työssään mainiosti. Yrityskauppojen myötä hänen työnsä sisältö kuitenkin muuttui suuresti eikä enää tuntunut lainkaan mielekkäältä.

Ja sit samanaikaisesti niinku täydellinen kypsyminen nykyseen työpaikkaan. Täs oli tämmönen yrityskauppa, niin mun työpaikka muuttu kovin suuresti siinä välissä. Mulla oli sitä ennen ollut semmonen työ, mistä todella pidin, ja sit sen jälkeen se muuttu niinku huolellisesti kapeemmaks ja näköalattommaks, niin tota tuli ajankohtaseksi. (Sini)

Myös sisäinen tarve muutokseen oli syynä alanvaihtoon. Tutkittavat kokivat, ettei heidän työnsä antanut heille enää kaivattuja haasteita, eikä ollut tarpeeksi merkityksellistä. Nykyinen työ ei tarjonnut toivottuja kehittymismahdollisuuksia, joten parhaaksi vaihtoehdoksi koettiin lähteä opiskelemaan kokonaan uutta alaa. Sosiaalityö näyttäytyi haasteellisena, monipuolisena ja merkityksellisenä työnä. Lisäksi yhtenä syynä sosiaalityön valintaan oli kaipuu ihmisläheisempään työhön. Ihmiskeskeinen työ nähtiin sekä itsessään kiinnostavana että myös hyödyllisenä oman henkisen kasvun kannalta; ihmisten ja heidän ongelmiansa parissa työskentely auttaa haastamaan sekä kyseenalaistamaan omia ajatuksia, ja tuo nöyryyttä ja suhteellisuudentajua omaan elämään. Merja Borgman (1998) sai samankaltaisia tuloksia väitöskirjassaan, jossa hän tutki sosiaalialan työntekijöiden perusteluja ammatinvalinnalleen. Olennaisia seikkoja hakeutua sosiaalialalle olivat kiinnostus ihmissuhdetyöhön, työn haasteellisuus, monipuolisuus ja vaihtelevuus. (Borgman 1998.)

Halusin uusia haasteita ja sitte et jotakin merkityksellisempää työtä. Et itse kokisin, että se (sosiaalityö) ois jotenkin merkityksellisempää. Ja sitten tosiaan niinkun ne haasteet, et siinä työssä

ei hirveesti ollu niinku kehittymismahdollisuuksia, että se oli niin jotenki sitte nähty. Että siitä ei oikeen niinku mihinkään suuntaan voinu lähtee muuta ku sitte ihan uutta opiskeleen. (Heidi)

Kirjastoala oli pieni pettymys sen suhteen, että mä oisin toivonut vähän enemmän ehkä asiakaspalvelua, ja sitä on koko ajan vähemmän ja yhä vähemmän. Itse asiassa ihmiset ei uskalla kysyä kirjastonhoitajalta, kun ne katsoo googlesta. Ja mä olin aika sosiaalinen lopulta niihin ympyröihin. (Pinja)

Ja sillai itsensä niinkun niitten omien ajatuksien haastaminen ja kyseenalaistaminen, kun se niinku jotenkin avaa niin paljon, kun on niinkun toisten ihmisten kanssa ja näkee heidän elämänsä, ja miten heidän elämänsä on mennyt, ja miten se vois lähtee menemään. Niin ne on mun mielestä kauheen kiinnostavia ja niinkun opettaa sellasta nöyryyttä, että osaa suhteuttaa asioita vähän eri lailla niinku omassa henkilökohtaisessa elämässään ja muutenkin tuo sellasta suhteellisuudentajua ehkä jollain lailla enemmän. (Riikka)

Heidi ja Sini toivat esille, että aiempi ammatti ei ollut koskaan ollutkaan varsinainen toiveala vaan enemmänkin kompromissi. Molempien pitkäaikaisena haaveena oli myös ollut päästä opiskelemaan yliopistoon.

Oikeestaan jo ihan siitä asti, kun mä sitä matkailualaa opiskelin, niin mulla oli kyllä silloin niinku haaveena, et mä haluaisin opiskella yliopistossa. Ja hainkin silloin lukion jälkeen kyllä muutamia kertoja kielii opiskeleen, mut en sit päässy. Ja sit tosiaan tuli tää matkailualan koulu, ja siitä sitte jäin töihin. Ja sinänsä kyllä ihan tykkäsin siitäkin työstä, ja oli ihan hyvä työpaikka, mut että koko ajan on ollu semmonen, että haluu tehdä jossain vaiheessa vielä jotain muutakin. (Heidi)

Tää liiketalous on ollut mulle niinku semmonen kompromissi alunperinkin. Et niinkun mä kerroin, et mä oon ollut Helsingin yliopistossa heti silloin aikoinaan nuorena ylioppilaana ja umpihumanisti. Niin se on niinku semmonen ollut, et mä oon vaan niinkun toivonut, että mä vielä joskus pääsisin sinne yliopistoon palaamaan. Ja nyt mä olen nyt tehnyt sen, ja koen olevani juuri siellä missä pitääkin olla. (Sini)

Eijalla ja Villellä kiinnostus hakea opiskelemaan sosiaalityötä heräsi aiemman, lähellä sosiaalityötä olevan koulutuksen ja työkokemuksen kautta. Eija on suorittanut tutkinnon sosiaalipolitiikasta. Hän lähti opiskelemaan sosiaalityötä osittain parempien

työllistymismahdollisuuden toivossa, mutta lisäksi hänellä oli aito kiinnostus sosiaalipolitiikan koulutuksesta saatujen tietojen syventämiseen ja monipuolistamiseen. Villellä puolestaan on pitkä työkokemus koulunkäynninohjaajan työstä. Sosiaalityön tutkinto antaa mahdollisuuden laajentaa ja monipuolistaa osaamista sekä pätevyyden työskennellä koulukuraattorina, jossa on parempi palkka kuin koulunkäynninohjaajana. Ville koki myös työnkuvansa laajentamisen koulunkäynninohjaajasta koulukuraattoriksi ikään kuin luonnollisena kehityksenä ja jatkumona, hän oli kokenut koulunkäynninohjaajana työskennellessään jo pidemmän aikaa, että hänessä olisi potentiaalia enempäänkin.

Se on alkanut se sosiaalityö ihan niinku aidosti kiinnostamaan, että kun teki sosiaalipolitiikasta sen YTM-tutkinnon, niin siinä on siis samoja teemoja. Niinku se tiedon syventäminen, että kyl se ihan niinku sillä tavalla aidosti sit alko kiinnostamaan niinku sen aikaisemman historian takia, että minkä takia halusin siihen sosiaalityöhön. (Eija)

Mä tykkäsin hirveesti tehdä töitä koulumaailmassa ja mä tykkään hirveesti oppilaiden kanssa tehdä töitä. Ja sit niinku vuosi vuodelta mun työ niinku muovautu enemmän sellatteen henkilökohtaseks ohjaamiseksi, ja vähän niinku mitä mä koin kuraattorityöks jo. Sit tuli jotenkin heräs ajatus, että kuraattorihan vois olla sellanen niinku ammatti, mihkä oikeestikin opiskelis. Että kuitenkin koulunkäynninohjaaja on näitä hyvin pienipalkkasia töitä ja muuta. Ja jotenkin aina kokenu sen, että musta ois potentiaalia enempäänkin kun oleen vaan, ei mitään pahaa sanottavaa koulunkäynninohjaajista, mut niinku että mulla ois rahkeita muutakin tehdä. Ja sit mä aloitin taapertaan pikku hiljaa avoimen puolella. Että mä koen, että tää on luonnollinen jatkumo. Niinku koulumaailma on edelleen mun pääpainopiste tässä sosiaalityöntekijähommassa. (Ville)

Jari ja Sini kertoivat innostuneensa sosiaalityöstä ikään kuin puolivahingossa. Jari aloitti ensin julkisoikeuden opinnot ja luki sosiaalityötä valinnaisina opintoina. Sosiaalityö alkoi kuitenkin kiinnostaa häntä julkisoikeutta enemmän. Jari taisteli aluksi pitkään sosiaalityön viehätystä vastaan, koska hän oli sitä mieltä, ettei tässä iässä pitäisi enää uudelleen vaihtaa alaa. Lopulta pääaineen vaihto julkisoikeudesta sosiaalityöhön alkoi tuntua väistämättömältä. Sini puolestaan aloitti sosiaalityön perusopinnot avoimessa yliopistossa enemmänkin harrastusmielessä. Perusopintojen myötä hän innostui sosiaalityöstä siinä määrin, että päätti hakea tutkinto-opiskelijaksi. Haastatteluhetkellä Sinillä oli takana ensimmäinen vuosi tutkinto-opiskelijana, ja sosiaalityö tuntui hänestä niin omalta jutulta, että Sini kertoo suorastaan ihmetelleensä, miksei hänelle ollut aiemmin tullut mieleen hakeutua opiskelemaan sosiaalityötä.

Sit siinä meni muutama vuos silleen, ettei tullu tota niitä oman alan töitä ihan hirveesti, ja mietin, että mitähän seuraavaks. Ja hakeuduin yliopistoon sit lukeen tota julkisoikeutta, ja siinä sitten sivuaineena luin sosiaalityötä ja sosiaalipoliittikkaa. Mut sit siin oli ehkä, no varmaan se että alko olla ikää jo jonkun verran ja opintoja takana, niin sit mietti siellä sillon kun opiskeli sitä julkisoikeutta, että hoidetaan tää nyt loppuun, että vaikka se kiinnostaakin se sosiaalityö, niin ehkä mä nyt kuitenkin vaan taistelen loppuun sen julkisoikeuden. Sit siinä meni se muutama vuosi ehkä semmosta niinkun arpomista, että koko ajan ois huvittanu vaihtaa, mutta ei sitte niinku tullu vaihdettua. Sitten se alkoi jossain vaiheessa tuntuu väistämättömältä, ja sit menin sosiaalityön pääsykokeisiin. Nyt opiskelen sosiaalityötä sitte. (Jari)

No se on ehkä justiin se pisin juttu, mitä mä en ehkä oikein itekään vielä tiedä, että miks mä en oo koskaan aikaisemmin hakenut sosiaalityöhön, et se ei oo tullut mieleen. Miten se nyt sit tuli mieleen, niin oikeastaan mä en ees oikein tarkkaan tiedä muuta kun, että mä viime niinku ei nyt talvena mut edellisenä niin mä otin sosiaalityön perusopinnot tuolla avoimessa työni oheen. Ja tota miks just ne, niin varmaan vaan se, et asia on kiinnostanut mua pidemmän aikaa. Mä en siin kohtaa vielä ajatellut et alanvaihto. Ku mä rupesin tekeen niitä perusopintoja, niin mun päällimmäisin ajatus oli vaan niinku ruveta taas opiskelemaan ja vähän kattoo, et vieläkö ylipäättään niinku nuppi pelaa, ku mä olin ollut niinku kahdeksan vuotta työelämässä tekemättä yhtään mitään opintoja, et mä olin 2006 vuonna todellaki viimeks opiskellu. Et mä innostuin vasta niitä perusopintoja tehdessäni, että lisää lisää lisää, joo tää on se mun juttu. (Sini)

Nämä kertomukset muistuttavat Jorma Hännisen (2001) kuvailemaa ajautumistarinaa. Hän tutki sosiaalityön opiskelijoiden muistelmakirjoituksia tarinatyyppeien avulla. Ajautumistarinaassa kertoja löytää itsensä sosiaalityön alalta, vaikka aiemmin hän ei voinut kuvitellakaan työskentelevänsä sosiaalityöntekijänä. Toisissa ajautumistarinoissa sosiaalityöstä kiinnostutaan aidosti yllätyksenä itselle, toisissa sitä ei taas nähdä unelmatyönä vaan pikemminkin käytännöllisenä ja järkevänä ammatillisena ratkaisuna. Kehityskertomuksessa kertoja tuo esiin olleensa aina kiinnostunut sosiaalityöstä. Kääntymyskertomuksessa sosiaalityöhön suhtaudutaan ensin välinpitämättömästi tai jopa vastenmielisesti, mutta kiinnostus herää opintojen edetessä. Kääntymyskertomuksesta löytyy myös vastakkainen versio: aluksi sosiaalityö vetää puoleensa, mutta sitten kiinnostus laimenee tai loppuu kokonaan. Kaikkiin näihin tarinatyyppeihin liittyy oman uravalinnan puolustelu ja oikeuttaminen, mikä kertonee sosiaalityön heikosta arvostuksesta. (Hänninen 2001, 101 – 105.)

Kaksi tutkittavaa oli tehnyt aiemmin sosiaalialaan liittyviä vapaaehtoistöitä. He arvelivat, että kipinä sosiaalityöhön sai alkunsa hyvistä vapaaehtoistyökokemuksista. Osa tutkittavista toi yleisemminkin esille, että sosiaalityö on kiinnostanut jo pitkään. Vaikka he eivät olleet nuorempina tulleet ajatelleeksi sosiaalityötä ammattimahdollisuutena itselleen, sosiaalityön arvot olivat aina olleet lähellä sydäntä, ja niitä oli haluttu toteuttaa omassa elämässä sekä myös muissa töissä.

Mä oon tehny sit erilaisii vapaaehtoistöitä. Että mä oon ollu niinkun vanhusten kanssa ja sitten niinku muitakin, oon ollu ulkomailinkin jossain niinku vapaaehtoistyössä orpokodissa ja tämmöstä. Et tavallaan niitten kautta ehkä on tullu se ajatus, että sit tällanen joku ihmisten kanssa tehtävä työ ja auttamistyö ja tällanen vois olla sitte kiinnostavaa. Ja sit se niinku tuntu, että se ois tää sosiaaliala sitte se oma juttu. (Heidi)

No mul oli se, sosiaalityö oli kiinnostanu aika pitkään. Jotenkin se oli semmonen niinku ammatti, mitä hirveesti arvosti. Mulla oli siis tai aika nuoresta asti on se arvomaailma ollu aika niinku ehkä yhteneväinen sen niinkun sosiaalityön etiikan ja arvomaailman kanssa. Ja tavallaan sit on varmaan niinku yrittäny kaikissa näis aikasemmiskin opinnoissa jotenkin tähdätä semmoseen niinku, että pääsis jotenkin niitä arvoja toteuttamaan työssään. Mut tota, sit toi nyt ehkä niinkun, sitä rupes miettiin vaan, että ehkä niitä arvoja vois toteuttaa niinku sit siinä ihan siinä sosiaalityössä, ettei minkään niinku muun kautta. (Jari)

Kysyin tähän teemaan liittyen myös, harkitsivatko tutkittavat muita koulutusvaihtoehtoja hakiessaan opiskelemaan sosiaalityötä. Sosiaalityö oli ollut kaikilla ykkösvaihtoehto. Kuitenkin vain Sini ja Jari olivat miettineet pelkästään sosiaalityötä uutena alavaihtoehtona.

Mutta tota sit ku mä siit innostuin, niin sit se oli aivan niinku, et kun mä hain Tampereen yliopistoon, niin mä hain ykkössija oli sosiaalityö, ja ykkössija oli Tampereen yliopisto, ja muita ei sit ollut. Että mä hain vaan tänne ja halusin vaan niinku joko tähän, tai sit elämä jatkuu, et mä en ees ajatellut hakee mihinkään muuhun. (Sini)

Neljä tutkittavista harkitsi myös sosionomiopintoja, ja kaksi heistä hakikin sosionomikoulutukseen. Tutkittavien mielestä sosiaalityön koulutuksessa oli kuitenkin selkeitä etuja sosionomin koulutukseen nähden. Sosiaalityöntekijän koulutuksen arveltiin olevan

paremmin työllistävä ja mahdollistavan myös monipuolisemmat sekä kiinnostavammat työtehtävät. Tutkittavat pitivät yliopisto-opiskelua myös itselleen parempana opiskelumuotona kuin koulumaisempaa ammattikorkeakoulua. Etenkin yliopisto-opiskelun joustavuus, joka mahdollistaa opintojen tekemisen myös avoimen yliopiston kautta ja työn ohessa, koettiin tärkeäksi.

Joo, siis hain samanaikaisesti TAMK:iin sosionomikoulutukseen, ja ykkösvaihtoehto oli kyllä sosiaalityö. Että ajattelin, että tämä koulutus olisi monipuolisempi ja enemmän työllistävä. Ja vähän enemmän minua myös kiinnosti se kun sosionomin sosiaalihoajaan toimenkuva. (Pinja)

Se kuraattori oli mulle tuttu mun niinkun ohjaajan työstä ja sen toimenkuva ja muuta. Niin se oli aika selkee suunta, mitä kohti mä lähin kulkeen. Ja meidän kunnassa on niinku kaikki on sosiaalityöntekijöitä, et sosionomeja ei oo palkattu meillä kuraattoreiks ollenkaan. Ja sitten se oli tosiaan se iso juttu, miks tulin tänne yliopistoon asti enkä lukenut sosionomiks, oli se että avoimessa pysty kuitenkin tekeen töitten ohella. Mä tein tosi monta vuotta, että mä oon tosiaan niinku tän lukuvuoden vasta ollu täällä. Mulla on se 200 opintopistettä, ja mä oon tehny tosi pitkään avoimen puolella, mikä mahdollisti työnteon tässä samalla. (Ville)

Ja sitte sitä mietin vähän aikaa ja totesin, että se (sosiaalityö) varmaan ois oikeesti se, mitä mä niinku haluaisin, ja mikä ois se järkevin niinku opiskelutapa myöskin. Että ei liian koulumainen, niinku se ammattikorkee ois sitte ehkä enemmän sellasta koulumaista. Että tää sopii niinku aikuiselle paremmin. (Heidi)

Heidi mietti sosionomiopintoja pääasiassa siksi, ettei hän uskonut pääsevänsä yliopistoon. Hän oli nuorempana hakenut yliopistoon useamman kerran saamatta opiskelupaikkaa ja nämä kokemukset olivat saaneet hänet ajattelemaan, ettei hänestä olisi yliopisto-opiskelijaksi. Ystävänsä kannustuksen ansiosta hän lopulta rohkaistui hakemaan myös sosiaalityön tutkinto-ohjelmaan.

No mulla oli siis sosionomi oli se, mitä mä niinku ensisijaisesti ajattelin, että koska mä olin tosiaan aikasemmin pyrkiny monta kertaa yliopistoon lukeen siis muita kun sosiaalityötä. Edellisestä kerrasta oli kyllä jo varmaan ainakin seittemän vuotta aikaa, mutta sit mä olin niinku siinä vaiheessa aatellu, et no okei, mä en pääse yliopistoon, että mä en sitä sit ees miettiny enää, että mä olin vaan aattelin sitte sitä sosionomiopintoja. Mutta sit siinä vaiheessa sitte yks mun ystävä,

joka on sosiaalityöntekijä, niin hän sit sano vaan, että eiks kannattaisi hakee sitte yliopistoonkin ja sosiaalityötä. (Heidi)

Eija harkitsi sosiaalityön opintojen lisäksi kunnallistalouden opintoja. Sosiaalityö veti kuitenkin pidemmän korren, koska se tuntui kiinnostavammalta ja enemmän omaan persoonaan sopivalta. Kyse oli myös opiskeluun liittyvistä käytännön syistä. Eijalla on aiempi tutkinto sosiaalipolitiikasta, ja hän sai siitä enemmän korvaavuuksia sosiaalityön opintoihin kuin olisi saanut kunnallistalouden opintoihin.

Kun mä oon tällanen ristiriitainen persoona varmaan niinkun tolta ajatus, tai ei nyt ajatusmaailmalta vaan niinku sillä tavalla, että toisaalta mua myös kiinnostaa niinku numerot, niin kyllä mä jopa niinku mietin sitten kunnallistaloutta. Kuulostaa hullulta, mut että tavallaan joku, mikä tukis siinä niinkun sitä sosiaalipolitiikkaa ihan tällaselta käytännön kannalta. Mut kyl se sosiaalityö sitten ehkä sopii mun persoonaani paremmin ja on niinkun siinä mielessä kiinnostavampi. Mutta sekin myös että kunnallistalouden opinnot olis ollut niinkun paljon suuritöisemmät, et niitä ei ois pystynyt ollenkaan samalla tavalla yhtä joustavasti liittämään tähän aiempaan tutkintoon. (Eija)

Yleensä ottaen tutkittavat olivat varsin tyytyväisiä valintaansa ja nykyisiin opintoihinsa. Sosiaalityön opiskelu oli tuonut heille paljon uusia hyviä kokemuksia ja laajentanut näköaloja. Tutkittavat olivat iloisia, että he olivat uskaltaneet ottaa ratkaisevan askeleen ja lähteä opiskelemaan uutta alaa, ja että alanvaihto on mahdollista vielä vanhemmallakin iällä.

Mun mielestä tää on vaan hienoo, että niinku tällanen mahdollisuus on, että vanhemmallekin ihmiselle niinku minäkin, joka neljäntäkymmenettä käyn ja muuta vastaavaa jo oon, niin tää opiskelu on huikee mahdollisuus, mistä mä oon tosi kiitollinen, et mä oon päässyt tekeen sitä. (Ville)

Ite oon kyllä tosi tyytyväinen niinku näihin opintoihin ja oon tykänny niinku, että on ollu kyllä tosi antoisaa, ja tota oon kyllä nauttinu tästä ajasta, kun oon opiskellu. Ja tavallaan vaiks sitä mielti, että onks tässä ny mitään järkee niinku lähtee tässä iässä näin moneks vuodeks opiskeleen uutta ammattia, niin siis aika on menny ihan hirveen nopeesti, eikä oo kyllä kertaakaan niinku kaduttanu. Ja siis se että jotenkin et, niin ehkä sen vois sanoo, että mikä on yllättävää että, tai yllättävää no kai se ny oli tavallaan odotettavissakin, että siis oikeesti on auennut ihan uus

maailma, niinku mistä ei oo tienny mitään, että siis ihan mahtavaa. Että sitä oli vaan niinku jotenki jumittuneena siihen johonki yhteen pieneen lokeroon, ja nyt on sitte auennu niin paljo uutta että, ja tutustunu uusiin ihmisiin, ja nähny ja kokenu vaikka mitä uutta, ja oppinu uutta. (Heidi)

6.2 Sosiaalityön ammattiin liittyvät toiveet ja huolet

Minulla oli tähän teemaan liittyen kaksi toisilleen vastakkaista haastattelukysymystä. Kysyin ensin, onko sosiaalityössä ammattina tällä hetkellä osa-alueita, jotka kiinnostavat tutkittavia erityisesti ja joihin he haluaisivat tulevaisuudessa suuntautua. Päihde- ja mielenterveystyö oli suosituin osa-alue, kolme seitsemästä tutkittavasta mainitsi sen. Muita mainittuja sosiaalityön osa-alueita olivat aikuissosiaalityö, lastensuojelu tai laajemminkin työ lasten ja nuorten parissa, vammaispalvelut, maahanmuuttajatyö ja järjestötyö. Lisäksi toivottiin mahdollisuutta yhdistää sosiaalityön osaaminen ja aiempi ammatillinen osaaminen. Eräs tutkittavista toivoi pääsevänsä työtehtäviin, joissa olisi mahdollisimman paljon tukemista ja auttamista, ja mahdollisimman vähän kontrollia. Merja Laitisen ja Jaana Väyrysen (2011) mukaan valta ja kontrolli liittyvät kaikkeen sosiaalityöhön – tosin niiden aste ja muodot vaihtelevat paljon – ja sosiaalityöntekijän on tärkeää tiedostaa tämä epäsymmetrinen valta (Laitinen & Väyrynen 2011, 179 – 180).

Mun aiemmasta (yhteisöpedagogin) tutkinnosta tulee tää järjestöpuolikokemus tai niinkun sellanen, et meillä oli paljon niinku kolmannen sektorin ja kansalaistoimintaa ja tällasta. Et kyl sellanen niinku huomaan, että sellanen pieni tota itu siellä niinkun kasvaa mielessä, että jos sais sit yhdistettyä tulevaisuudessa, että jonnekin järjestöön töihin, sosiaalialan järjestöön. Niin se vois olla ehkä se niinkun se, missä pystyis yhdistään niin paljon enemmän sitten mun aiempaa ammattikorkean niinku osaamista ja sitte tätä niinkun sosiaalityötä. (Riikka)

Tutkittaville oli tyypillisempää se, että useampi sosiaalityön osa-alue kiinnosti heitä, ja he toivoivat pääsevänsä kokeilemaan erityyppisiä sosiaalityöntekijän töitä ja kartoittamaan näin eri työskentelyvaihtoehtoja. He arvelivat, että oma juttu sosiaalityön kentältä löytyy käytännön kokemuksen myötä.

Ei mulla oikeestaan oo mitään semmosta selkeätä, että mikä ois niinku se intohimo, et missä haluais olla. Et mä oon nyt tehny tässä töitä, mä oon ollu sosiaalipäivystyksessä ja sit lastensuojeluu tai sijaishuoltoo tehny jonkun verran, ja aikuissosiaalityöissäki tein sen ekan

käytännön opetuksen. Että on niinku vähän kokemusta eri paikoista, mut et haluis vielä enemmänki kattoo niinku erilaisia vaihtoehtoja. (Heidi)

Osalla tutkittavista oli sosiaalityön opinnot aloittaessaan mielessä tietty osa-alue, johon he halusivat suuntautua sekä mahdollisuuksien mukaan myös syventää aiemman työkokemuksen kautta hankittuja tietoja ja taitoja. Kyse oli siitäkin, etteivät he tienneet opinnot aloittaessaan, mitä kaikkea sosiaalityöntekijän tutkinnolla voi tehdä. Opintojen edetessä he alkoivat hahmottaa paremmin sosiaalityön laajaa kenttää, ja tämä vaikutti niin, että heidän sosiaalityöhön liittyvät kiinnostuksenkohteensa monipuolistuivat.

Sillon kun lähin siihen, niin varmaan ne työllisyydenhoidon asiat, niinku että niitä syvemmin. Niinku aikuissosiaalityöhön, ne oli sellasia, mitkä kiinnostais. Mutta nyt kun oon sit lukenut ja opiskellut sosiaalityötä, niin se kiinnostaa kokonaisuudessaan niinku sillä tavalla. Että vaikka mä oon tiedostanut sen, että se on todella monipuolinen niinku ala, mutta nyt siinä tuntuu tosi kiinnostavilta niinku ne eri vaihtoehdot, minne voi päästä tota työllistymään, niinku esimerkiks just lastensuojelu. (Eija)

No joo, mä tulin aika tunnelinäöllä alun perin, että se kuraattori on niinku se juttu, mitä mä haluan tehdä. Mut sitte jotenkin se johtu pitkälle siitäkin, ettei mulla ollu kuitenkaan lopullista kuvaa, että mitä niinku tällä nimikkeellä vois tehdä edes. Että sillain silmät avautuu koko aika, ja sillain niinku mielenkiinnon kohteet avautuu. (Jari)

Kahdella tutkittavalla käytännön opetus eli sosiaalityön ensimmäinen, aineopintoihin kuuluva harjoittelujakso, vaikutti kiinnostuksenkohteiden syntymiseen tai vahvistumiseen. Antoisa käytännön opetusjakso syvensi Sinin kiinnostusta jo aiemminkin mielenkiintoiseksi koettuun päihdetyöhön. Riikka puolestaan ei ollut päässyt ensisijaiseen hakutoiveeseensa, ja suhtautui aluksi hieman ynseästi käytännön opetuspaikkaansa aikuissosiaalityössä, mutta positiiviseksi yllätyksekseen kiinnostuikin aidosti myös tästä osa-alueesta.

*Mutta sitten kun mä olin tekemässä siellä *****:lla sitä käytännön opetusta, niin se oli ihan niinku ois tikkataulun keskelle osunut, et se oli todella siis. Mä tykkäsin siitä työstä, mä tykkäsin siitä paikasta, mä tykkäsin niistä asiakkaista, se oli niinku täydellisesti mun paikkani. (Sini)*

Olin siis tuolla aikuissosiaalityöpuolella nyt käytännön opetuksen. Ja jotenkin mä olin aikasemmin ollu vähän sillain, että aikuissosiaalityö, no en mä nyt oikein tiä. Että olin aika ennakkoluulonen niinkun aikuissosiaalityötä kohtaan. Mut oli kyllä niin kiinnostavaa ja mielenkiintosta myös se aikuissosiaalityöpuoli, et se oli niin erilaista. Että en kyllä osaa ehkä vielä sanoo, että vähän kaikki kiinnostais. (Riikka)

Kysyin seuraavaksi, onko sosiaalityössä ammattina seikkoja, jotka epäilyttävät, mietityttävät tai huolestuttavat. Tutkittavien suurimpana huolenaiheena oli sosiaalityöntekijän suuri vastuu. Sosiaalialalla työntekijät joutuvat tekemään yksittäistä asiakasta tai perhettä koskevia päätöksiä nopeasti ja omavastuisesti (Niiranen ym. 2010). Tutkittavia huolestutti, osaavatko he kokemattomina sosiaalityöntekijöinä tehdä oikeita päätöksiä. Myös se mietitytti, että jos asiakkaat yhdistävät kielteiset päätökset heihin yksittäisenä henkilönä, vaikka kyse on lakisääteisistä asioista. Työyhteisön tukea toivottiin erityisesti näissä tilanteissa. Vuokko Niirasen ym. (2010) mukaan myös johtajan on tärkeää tukea työntekijöitä jakamaan osaamistaan toistensa kanssa tilanteissa, joissa yhden työntekijän osaaminen ei riitä, vaan asian ratkaiseminen edellyttää monialaista osaamista.

Kyllähän se niinku vastuu on tosi iso. Puhutaan kuitenkin toisten ihmisten elämästä ja sitten siitä, että tehään isoja päätöksiä, millä on tosi kauaskantaisia vaikutuksia. Ohan se sellanen, se ehkä on niinku se isoin asia mikä tässä, että onko valmis siihen ja niinku pystyykö tekeen niitä oikeita päätöksiä, kun niihin kuitenkin pitää pyrkiä, että ei toisten ihmisten elämällä voi kuitenkaan leikkiä. (Ville)

Ja sitten kun se on se henkilö, joka ottaa sen vastuun. Se on lakisääteinen vastuu, et sehän kantaa sen ja laittaa. Et se mikä pelottaa ehkä eniten nyt tässä ihan vastavalmistuvaa ihmistä - vuoden päästä oon tekemässä epäpätevänä näitä sijaisuuksia, et sit on sen verran opintoja kasassa - niin pelottaa semmonen yksinäisyys, ja se että jos päätökset henkilöityykin minuun. Että semmonen työyhteisö olis niinku toiveissa. (Pinja)

Sosiaalityön henkinen kuormittavuus oli myös tyypillinen huolenaihe. Merja Laitisen ja Sanna Väyrysen (2011) mukaan eettinen sosiaalityö on aina epävarmaa, monimerkityksellistä ja monimutkaista. Toisinaan asiakastilanteeseen liittyy monta osapuolta, joilla voi olla varsin erilaiset näkemykset ja intressit. Usein on mahdotonta tehdä kaikkia osapuolia miellyttäviä ratkaisuja. (Laitinen & Väyrynen 2011.) Joskus sosiaalityöntekijä joutuu myös kohtaamaan

eettisiä dilemmoja ja ahdinkoa. Esimerkiksi hänen on valittava yksi kahdesta tai useammasta yhtä vaikeasta ja epätoivotusta vaihtoehdosta, tai hän ei voi toimia niin kuin kokee oikeaksi erilaisten institutionaalisten esteiden vuoksi. (Metteri & Hotari 2011, 70 – 72.)

Riikka pohti sosiaalityön henkisen kuormittavuuden yhteydessä myös omaa luonnettaan. Hänellä on yhteisöpedagogin koulutus ja siihen liittyen työkokemusta lastensuojelulaitoksen ohjaajan, koulukuraattorin ja opettajan töistä. Riikka oli huomannut aiemman työkokemuksensa myötä, että hänellä on taipumusta ottaa asiakkaiden ongelmat liikaakin sydämelleen. Hän mietti, että hänen ei kannata oman psyykkisen hyvinvointinsa takia hakeutua sellaisiin sosiaalityöntekijän töihin, joita hän pitää kuormittavimpina, koska erilaisia työmahdollisuuksia on onneksi paljon.

No kyllähän se henkinen kuormittavuus mietityttää, ja sen niinku tiedostan, et oon sellanen sydämellä tekijä ja sellanen niinku. Yksi työnohjaaja mulle totesikin, että on niinkun suuret siivet. Ja välillä niinkun tulee sellanen helposti, että yritän pelastaa kaikki, mikä sitten tietenkään ei oo mahdollista. Niin tota niin ehkä se niinkun se mietityttää, että miten sitten. No riippuu myös siitä, että mihin sitten työllistyy. Et sit pitää vaan niinkun hakea sellasiin töihin ennaltaehkäisevään ja tavallaan vähän sellasen kevyemmän tuen töihin. Että ehkä niinkun ne viimesijaset tosi vaikeesti mielenterveydellisesti olevat psyykkisesti sairaat ihmiset ehkä ei oo se mun asiakasryhmä, jonka kanssa kannattaa sitten työskennellä. (Riikka)

Heidillä oli hieman työkokemusta lastensuojelusta, ja siihen liittyvien tahdonvastaisten toimenpiteiden tekeminen tuntui hänestä vaikealta. Hän pohti, että kyse voi olla siitä, että hän on vasta aloittelija, ja tahdonvastaisten toimenpiteiden tekeminen käy helpommaksi ja alkaa mennä tavallaan enemmän rutiinilla, kun työkokemusta karttuu lisää. Toisaalta Heidi vaikutti olevan kuitenkin enemmän sitä mieltä, että lastensuojelu ei ehkä vain ole hänen juttunsa. Hän suhtautui joka tapauksessa positiivisesti ammatilliseen tulevaisuuteensa sosiaalityöntekijänä ja uskoi, että oma paikka sosiaalityön kentältä löytyy varmasti.

No just siis tossa lastensuojelussa on siis kyllä se, että tavallaan ainakin mä koen sen vaikeeks tehdä niinku vastentahtosia toimenpiteitä. Et jotenkin se on ehkä semmonen, mikä mietityttää, et oisko se sit itelle kuitenkin se sopivin paikka. Tai että onks se sitte, että kun sitä työtä vaan tekee, niin siihen niinku tottuu sit siihenki, et se sitte vaan menee, ja tottuu tekeen niitäki asioita. Mut että jotenki henk.koht. se tuntuu niinku ehkä hankalalta, niinku jos aattelis pidemmän päälle

tekevänsä sitä työtä. Mut että kyllä mä uskon, että se löytyy sitte se, mikä ois se oma juttu. Niin varmaan sitä kautta, että kokeilee ja menee sitte, mitä paikkoja ny avautuu ja näin. (Heidi)

Myös yhteiskunnallinen tilanne; SOTE-uudistus ym. organisaatiouudistukset, säästötoimenpiteet sekä tehokkuuden ja tuloksellisuuden vaatimukset huolestuttivat. Kirsi Juhilan (2014) mukaan taloudellisuuteen, tuottavuuteen ja tehokkuuteen liittyy keskeisesti *New public management* -oppi, joka on nykyään vallitseva läntisissä hyvinvointivaltioissa. NPM:n keskeisin lähtökohta on toiminnan jatkuva tehostaminen. Lisäksi korostetaan toiminnan vaikuttavuutta, laadukkuutta sekä asiakaslähtöisiä toiminta- ja ajattelutapoja. Käytännössä NPM on kuitenkin tuonut mukanaan myös vahvan budjettikontrollin, tiukat toiminnan standardit ja mittarit sekä työntekijöiden jatkuvan selontekovelvollisuuden ja seurannan, mikä heikentää asiakaslähtöisyyttä. Ammattieettiset toimintaperiaatteet tulevat alisteisiksi talouden kielelle ja mittareille. (Juhila 2014, 71 – 76.) Tutkittavia mietitytti, millaiseksi sosiaalityö muotoutuu tulevaisuudessa resurssien niukentuessa ja tehokkuusvaatimusten korostuessa.

”Kyl mua myös ehkä vähän huoletuttaa niinkun myös tää yhteiskunnallinen tilanne, että mihin tää menee. Että jos vaan meiltä vaan kaventuu kaikki mahdollisuudet tehdä töitä, ja on vaan se sellainen tehostaminen ja tuloksellisuus. Että saa nähdä, minkälaista se tulevaisuuden sosiaalityö etenkin julkisella puolella sit tulee olemaan. (Riikka)

Sini oli haastatteluhetkellä suorittanut juuri käytännön opetuksen. Hänen käytännön opetuspaikassaan oli parhaillaan meneillään iso organisaatiouudistus, joka aiheutti paljon huolta työntekijöissä. Heidän tunteensa tarttuivat Siniinkin ja saivat hänet huolestumaan sosiaalityön tulevaisuudesta.

No siis ku mä olin käytännön opetuksessa, niin siellähän oli meneillään hurja organisaatiouudistus. Ja tota se herätti hirveen suurta huolta siellä niissä työntekijöissä, ja mä jouduin kuulemaan hyvin paljon sitä semmosta huolipuhetta siellä, ja tota se kyllä sillä lailla osittain tarttui, että tota. Mut se jää nähtäväks, se on hyvä, että mä en oo nyt valmistunut. Mä en haluais olla juuri nyt valmistunut, koska tota nyt just kaikki muuttuu hirveetä vauhtia, niitä organisaatioita myllätään. Mitä sitten tulee, niin sitä ei kukaan vielä oikein tiedä. Niin tää tilanne on semmonen, että totta kai se huolestuttaa kaikkia, et mikä se sosiaalityön tulevaisuus niinkun on, kun kaikesta leikataan. (Sini)

Pinja toi esille sosiaalityön huonon maineen. Kirsi Juhila (2009) toteaa, että monilla ”maallikoilla” on vahvoja mielipiteitä siitä, miten sosiaalityötä pitäisi tehdä. Sosiaalityöntekijöitä vaaditaan julkisesti tilille milloin asiakkaiden liiasta ”hyysäämisestä” tai kontrolloimisesta, milloin taas liian vähäisestä puuttumisesta ja auttamisesta. Sosiaalityöntekijöiden on myös vaikea puolustautua julkista kritiikkiä kohtaan erilaisten salassapitosäädösten vuoksi. Taustalla on usein moralistinen jako apua ansaitseviin ja ansaitsemattomiin kansalaisiin; esimerkiksi lasten auttaminen nähdään tärkeänä, mutta päihdeongelmaisten ei. (Juhila 2009, 299.)

Mediassa ja yhteiskuntakeskustelussa sosiaalityöllä on hirvu huono maine. Että on kukkahattutäti ja sossun tamma, joka niinku lähinnä nöyryyttää ihmisiä, ja niinku vahtii ihmisten rahoja, ja ottaa ne pois, ja epäilee ihmisten niinku elämän mahdollisuudet suurin piirtein. (Pinja)

Ainoastaan Eija mainitsi huonona puolena pienen palkan. Hänkin korosti, että kyse on hänen omasta valinnastaan ja siitä, mitä seikkoja työssä arvostaa. Työn mielekkyys on palkkatasoa tärkeämpi.

Ja onhan siinä aika pieni palkkaus. Että varmasti tulee joskus sitte ajatteleen, että on kaksinkertainen maisteri ja että tällasta palkkaa ny saa, kun on kuitenkin opiskellu sit niinkin paljon. Että varmasti tulee joskus mieltiin sitä, että jostain ammattikoulusta olis jo pitkä työura takana ehkä jollain alalta ja paljon paremmat palkat, mitä mä tuun ikinä saamaan tuplamaisteri. Mutta nää on varmasti sellasia arvostustekijöitä, ja pitää sit muistaa, että se työ toivottavasti on mielekästä. (Eija)

6.3 Aiempien opintojen ja työkokemuksen vaikutus

Tiedustelin tässä teemassa, millaisia vaikutuksia tutkittavien aiemmilla opinnoilla ja työkokemuksella on ollut sosiaalityön opintoihin; onko niistä ollut etua, haittaa tai muita, mahdollisesti yllättäviäkin vaikutuksia. Tutkittavat kokivat, että aiemmasta työkokemuksesta ja opiskelustaustasta on ollut paljon etua. Osalla tutkittavista aiemmat opinnot ja/tai työkokemus liittyivät sosiaalialaan ja olivat näin ollen hyödyksi. Eija koki sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön opinnot tavallaan jatkeena toisilleen, sosiaalityö vaan keskittyy enemmän yksilötasolle kuin sosiaalipolitiikka. Ville taas koki pitkän työkokemuksensa koulunkäynninohjaajana olleen isoksi eduksi sosiaalityön opinnoissa.

No on ollut kyllä sillä tavalla aikasta paljon etua, että on ollut sillä tavalla aika helppo lukee noita tenttikirjoja ja tota ymmärtää niitä asioita ja sillä tavalla. Että tää on sitte vähän niinku samaa jatketta (kuin sosiaalipolitiikka) enemmän siellä yksilötasolla, että on kyllä ollut paljon hyötyä. (Eija)

Siis tää kymmenen vuotta enemmän tai vähemmän koulumaailman näkökulmasta hankalien lasten kanssa työskentely ny varmasti on niinku antanu mulle hirveen määrän työkaluja ja näkemystä niinkun, kun sitä puolta asiasta mietitään ja muuta. Että ainakin palaute, mitä oon saanut harjoitteluista ja niinku kaikesta muusta, on ollu tosi rohkasevaa ja positiivista ja muuta. (Ville)

Tyypillisempää kuitenkin oli, että aiemmat opinnot ja työkokemus eivät liittyneet sosiaalialaan, mutta tutkittavat kokivat, että niistä on ollut silti hyötyä sosiaalityön opinnoissa. Matkatoimistovirkailijana pitkään työskennellyt Heidi oli sitä mieltä, että kaikki kokemus asiakastyöstä on sosiaalityöntekijälle hyväksi. Pinja oletti, että kirjastonhoitajan koulutus, johon liittyi paljon arkistointia, on eduksi erityisesti sosiaalityöntekijän työhön liittyvien tietojärjestelmien ja dokumentointikäytäntöjen ymmärtämisessä.

Kyllä niinku se edellinen työ, vaikka se on ihan täysin erilaista, niin ylipäänsä et asiakaspalvelua et on ollu ihmisten kanssa tekemisissä. Ja siinäki on kaikenlaisia tilanteita tullu vastaan, niin sellanen kokemus on tietysti hyödyks. (Heidi)

Sitte tota kirjastoalalta, niin no mulla on ainakin hirveen hyvä semmonen kaavakkeiden sietokyky. Mä pystyn niinku ymmärtämään, miten tieto tallennetaan ja laitetaan. Että mulla on myös ihan hyvä tämmönen niin sanottu virkamiespää, et asiat pitää näkyä tietystä, et se kyllä auttaa. Ei se kirjastotyö sinällään, se ei ollu hirveesti semmosta arkistoinnista ja laittamista, mut se koulutus oli. Et se oli hirveen paljon sellasta systemaattisempaa, ja niinku se anto itse asiassa valmiuksia kaikennäkösten rekisterien pyörittämiseen ja rakentamiseen, niin se ei voi olla tälle virkamiesuralle huono asia. (Pinja)

Jari arveli julkisoikeuden opinnoistaan olevan paljon hyötyä, koska sosiaalityössä tarvitaan paljon lainsäädäntöön liittyvää tietoa. Kirsi Juhila (2014) kirjoittaa sosiaalityön oikeudellistumisesta. Asiakkaat ovat nykyään entistä hanakampia puolustamaan oikeuksiaan ja hakemaan ulkopuolista apua palkattuja asianajajia myöten, jos he kokevat, etteivät he ole saaneet heille kuuluvia

palveluja/etuuksia, tai nämä palvelut/etudet ovat olleet riittämättömiä tai laaduttomia. Tämä on johtanut siihen, että sosiaalityöntekijöiden on kirjattava entistä selkeämmin ja yksityiskohtaisemmin päätöstensä perustelut ja kerrottava asiakkaalle hänen oikeuksistaan. Sosiaalityön oikeudellistumisen tavoitteena on parantaa asiakkaan asemaa. Siinä on kuitenkin käänköpuolena byrokratian lisääntyminen, joka voi vähentää sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välistä luottamusta, ja tehdä asioista asiakkaalle vaikeasti hallittavia. (Juhila 2014, 97 – 98.)

Julkisoikeuden opinnot nyt ei varmasti ainakaan haittaa, et sosiaalityökin niin paljon kuitenkin oikeudellistunu ja pitää tietää paljon tosta lainsäädäntöpuolesta, niin kyl se tukee tietenkin aika paljonkin sitten varmaan. Et on semmoset niinku taidot hakee sitä tietoo, ja mitä siihen liittyy sitten oikeudellista puolta. (Jari)

Heidi ja Pinja pohtivat, että sosiaalityö on ala, jossa kaikenlainen työkokemus ja elämäkokemus ylipäänsä ovat eduksi. He toivat myös esille, etteivät olisi itse voineet kuvitella hakeutuvansa opiskelemaan sosiaalityötä vielä parikymppisinä. Heidän kiinnostuksensa sosiaalityöhön heräsi vasta vanhemmalla iällä, ja he kokivat, että heillä on enemmän annettavaa tähän ammattiin karttuneen iän, työ- ja elämäkokemuksen myötä. Myös Emmi Korvenoja (2014) sai pro gradu tutkielmassaan tällaisia tuloksia sosiaalialalle alaa vaihtaneisiin tutkittaviinsa liittyen, ks. myös sivu 9.

Tällä sosiaalialalla ei ny varmastikaan niinku elämäkokemuksesta oo haittaa, et päinvastoin et se on etu, että on niinku sitte elämäkokemusta ja niinku suhteessa niinku asiakkaisiinkin, niin voi olla ihan hyvä että on. Sit voi olla erilaista näkemystä asioista ku sit taas ihan ehkä jollaki parikymppisellä. En mä ois parikymppisenä ikinä ees niinku ajatellu hakeutuvani millekään tällaselle alalle, sosiaalialalle tai johkin niinku ihmisten kanssa tehtävään työhön. Että se on vasta ylipäänsä tullu niinku sitte iän myötä ja elämäkokemuksen myötä. (Heidi)

Että ikä on sellanen asia, joka mun mielestä sosiaalityössä pätevöittää, että monia asioita voi kohdata paremmin. Mä jos muistelen itseäni, joo siis mä oon -96 valmistunu ylioppilaaks, niin jos mä kuvittelisin, että mä olisin siitä syksyllä lähteny lukemaan sosiaalityötä, niin kyllä mä olisin ollu aika niinku hukassa sen kanssa. Et se on niinkun alanvaihtajan etu. Ja sit se että mä oon ollu työelämässä ja mä oon nähny ihmisten arkea, erilaisten ihmisten arkea myöskin sen

sosiaalitoimiston tai minkä tahansa sosiaalityötä tarjoavan instanssin ulkopuolella, niin se on kans semmonen etu, minkä mä katon tässä alanvaihtamisessa olevan. (Pinja)

Ville kertoi omien vaikeiden lapsuudenkokemustensa vaikuttavan niin, että hänellä on paljon annettavaa ja ymmärrystä lasten ja nuorten kanssa tehtävään sosiaalityöhön sekä koulunkäynninohjaajan työhön, josta hänellä on työkokemusta. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että traumaattiset kokemukset voidaan kääntää voimavaraksi työssä. Esimerkiksi Eli Buchbinder (2007) haastatteli tutkimuksessaan 25 sosiaalityöntekijää, joilla on pitkä työkokemus. Hänen haastateltavansa kertoivat vaikeista lapsuudenkokemuksista, ja osa heistä oli joutunut olemaan lapsena tukijan, auttajan ja neuvottelijan roolissa perheessään. Haastateltavat kokivat, että he olivat pystyneet kääntämään traumaattiset kokemuksensa voimavaraksi työssään; niiden ansiosta he pystyivät ymmärtämään asiakkaitaan syvemmin. Asiakkaiden auttaminen toi heidän elämäänsä merkityksen, ja se auttoi heitä selviytymään oman eksistentiaalisen haavoittuvuutensa kanssa. Haastateltavat kertoivat myös lapsuudenperheessä opittujen arvojen vaikuttaneen uravalintaansa. Suurin osa heistä koki sosiaalityöntekijänä toimimisen enemmän kutsumuksena kuin ammattina. (Buchbinder 2007, 161-174.)

Ja sitten kun oma lapsuus ja nuoruus on ollu aika rikkonainen ja hankala ja muuta vastaavaa, mä koen, että mul on hirveesti annettavaa niille (lapsille ja nuorille), koska mä oon suuren osan niistä tempuista tehny, mitä nekin on tehny. Niin mulla riittää ymmärrys ja taju niinku siihen, että miten sieltä päästään pois. Ja niinku se rohkasukyky on aika, ei oo pelkästään teorian pohjalla. (Ville)

Riikka koki aiemman työkokemuksen yleensä olevan etu siinä mielessä, että sen myötä hänellä on realistisempi käsitys työelämästä kuin suoraan lukiosta opiskelemaan tulleilla todennäköisesti on. Realistinen käsitys työelämästä tuo myös armollisuutta itselle; työ opettaa, joten vastavalmistuneen ei tarvitse, eikä hän voikaan tietää kaikkea.

Jonkinlainen sellanen jalat maassa oleva, että vähän jo tietää, miten siä työelämässä sit tulee menemään asioita. Ja siis sellanen ehkä sellanen armollisuus myöski, että tää sosiaalityö on, ku tää on niin laaja, et vaik me saadaan se pätevyys olla sosiaalityöntekijöitä, mut kuitenkin loppupeleissä se työelämä meidät sit opettaa siihen työhön, et mikä se sitte onkaan. Että kun sit se on kuitenkin niin erilaista eri paikoissa. Että ehkä sellainen niinku että tietää, että ei kuitenkaan oo vielä valmis eikä tuu sit koskaan olemaankaan valmis, mutta jotain tällasia eväitä tulee saamaan. (Riikka)

Tutkittavat kokivat, että aiemmista opinnoista ja työkokemuksesta on enimmäkseen etua, mutta he löysivät niistä myös joitakin haittapuolia. Toimittajana pitkään työskennellyt Sini huomasi käytännön opetuksessa, että toimittajan rooli puski välillä liikaa esille asiakastilanteissa. Ville puolestaan mietti, että vaikka hänen työkokemuksestaan koulunkäynninohjaajana on ollut paljon hyötyä sosiaalityön opinnoissa, siitä on myös hieman haittaa siinä mielessä, että hän näkee opiskeltavat asiat toisinaan liiankin vahvasti nimenomaan koulumaailman näkökulmasta ja aiemman työkokemuksensa värittäminä. Ville kyllä koki, että hänen näkökulmansa on laajentunut jonkin verran tähänastisten sosiaalityön opintojen myötä, mutta se on silti edelleen aika kapea. Malcolm S. Knowles (1984) toteaa, että elämäkokemus voi joskus myös haitata uuden oppimista, sillä sen myötä yksilölle on voinut kehittyä pinttyneitä tapoja ajatella ja toimia. Aiempien oletusten kyseenalaistaminen, mitä oppiminen vaatisi, voi olla vaikeaa. (Knowles 1984, 9 – 12.)

Mut on siitä sit haittaakin, että kun mä olen sosiaaliterapeuttina, niin mun olkapään takana lymyilee toimittaja, ja mä joudun sanoon sille toimittajalle, että mene pois. ... Sit kun mä rupesin niinku siinä (käytännön opetuksessa) ensimmäisiä asiakkaita jututtamaan, niin mulle se oli sellanen ahaa-elämys, kun tota se mun ohjaaja siin sit kerran sano, että no niin, nyt oli toimittaja paikalla ja paljon informaatiota saatiin, mutta olisit pysähtynyt ny siihen ensimmäiseen kysymykseen, et se oli se oleellinen, että tee sitä koko sen tapaamisen teema, et älä mee eteenpäin. (Sini)

Tossa äsken sitä jo sivusinkin, että kapea-alainen on tähän näin. Kuitenkin puhutaan varmasti yliopistomaailmassa aika poikkeuksellisen laajasta niinku nimikkeestä niinku sosiaalityöntekijät. Mikä kirjo niinku on mahdollisuuksia työllistyä vanhustyöstä päihdetyön kautta lasten ja nuorten kanssa ja kaikkee mahdollista siltä väliltä ja muuta. Se ehkä mun tietty yksoikosuus sen koulumaailman kautta ehkä niinku rajaa mua vähäsen. Että mä en oo ehkä niin herkillä korvilla tosiaan kaikkien niinku, mitä ulkopuolelta tulee, että mä vaan katon niinku eteenpäin ja nään sitä. Koko aika vähä laajentuu näkökulma, mut kuitenkin se on aika kapee vielä. (Ville)

Pokeriammattilaisena työskennellyt Jari koki tiettyä ristiriitaa siitä, että arvot aiemmassa työssä olivat niin erilaiset kuin sosiaalityön arvot. Sosiaalityössä ihmisiä tuetaan monin keinoin ja autetaan heitä löytämään omia vahvuuksiaan. Pokeripelissä ihmisistä puolestaan etsitään heikkouksia ja yritetään hyökätä niitä vastaan. Toisaalta Jari arveli, että pokeriammattilaisena

työskentely on kuitenkin opettanut hänelle stressinsietokykyä, joka on hyväksi sosiaalityössä ja työelämässä yleensäkin.

Toi nyt tietenkin toi, mikä mulla on vähän spesiaalimpi homma se niinkun pokeriammattilaisuudesta, niin siinähan ne niinkun arvot kyllä on hyvin vastakkaiset loppujen lopuksi niinku sosiaalityön kanssa. Et siinä ihmisistä haetaan heikkouksia ja yritetään hyökätä niitä heikkouksia vastaan, käyttää niitä hyväkseen tavallaan että. Mut en mä usko, et siitäkään niinkun, siinä on ehkä päässy toteuttaa sit sellasta puolta ittestään, et en mä usko, et siinä silleen niinku mitään. Tavallaan se on ristiriitasta, mutta sitten toisaalta tuntuu, että siin on aika paljon oppinu käsittelemään stressiä ja kaikenlaisii asioita, mitä varmaan tuolla työelämässäki sitten tulee vastaan. (Jari)

Kaksi tutkittavaa kertoi, että alusta aloittaminen on tuntunut välillä turhauttavaltakin. Vaikka molemmat toki tiesivät, että edessä on paljon uutta opeteltavaa, ja he olivat myös kaivanneet uusia haasteita, kokeneen ja osaavan työntekijän roolin vaihtaminen noviisiin rooliin etenkin harjoitteluissa ja/tai sijaisuuksissa on silti ollut haasteellista.

Tavallaan se on ollu haasteellinen siis juttu, että kun alottaa ihan alusta kuitenkin tässä iässä, ja on niin paljo työkokemusta jo takana niinku, ja sitte kuitenkin alotat ihan nollasta, et tiedä mitään etkä osaa mitään, niin se on jotenki hirveen niinku turhauttavaaki. Sitte ku joutuu koko ajan kysyään muilta neuvoa niinku töissä ja tota ei tiedä eikä osaa ni. Et sitte ku sitä on niinku totuttu siihen, että töissä niinku osaa ne jutut mitä tekee ja tälleen, niin sitte taas että lähteekin ihan nollapisteestä liikkelle. Mutta sit toisaalta niin kyllä sitä sit äkkiä oppiiki. Ja sitte vaan täytyy olla armollinen itelleen, että se on nyt tää vaihe, ja toisalta sitä ny on kaivannukki uusia haasteita niin. Mut että just se, että ei se ihan yksinkertasta oo sitte kuitenkaa ollu. (Heidi)

Riikka kertoi, että yliopistossa opiskelu on vaatinut tottumista opiskelumuotona. Käytännönläheisemmän ammattikorkeakouluopiskelun jälkeen teoreettisemmat yliopisto-opinnot ovat tuntuneet toisinaan turhauttavilta. Yleensä ottaen hän kuitenkin suhtautui positiivisesti sosiaalityön opintoihin ja pyrki löytämään hyviä puolia myös teoriapainotteisesta opiskelusta.

Joo, no ehkä sellanen kun kuitenkin ammattikorkeakoulu on kuitenkin niin käytännönläheinen, niin sit välillä niinku jotenki turhautuu sitten siihen tähän näin tällaseen luento ja teoreettiseen painotukseen. Että siitä on niinku, et se välillä sit ehkä niinkun turhauttaa näissä, kun siellä

niinkun siellä kentällä oppis niin paljon enemmän kun sitte luennolla istuen tai kirjaa lukien. Mutta että sit yrittää nähdä, että ne niinkun täydentää toisiaan puolin ja toisin. (Riikka)

Kukaan tutkittavista ei tuonut esille, että opiskelu olisi tuntunut vaikealta pitkän tauon jälkeen. Ainoastaan Heidi kommentoi, että opiskelukäytännöt ovat muuttuneet paljon hänen nuoruudestaan, mutta hänestäkin ne olivat muuttuneet nimenomaan hyvään suuntaan.

Et ohan tää tietysti muuttunu tää opiskelu paljo siitä, mitä on ollu että. Mut että se ei ny oo ollu sinänsä mikään haitta, et parempaan suuntaan että on paljo joustavampaa ja enemmän mahdollisuuksia tällain että. (Heidi)

Pinja oli kokenut yllättävänä sosiaalityön tieteenalan peruseetoksen, että sosiaalityö asettuu aina heikommassa asemassa olevien ihmisten puolelle. Hän piti tätä positiivisena asiana, mutta toisentyypisiä tieteenaloja opiskelleena hänen oli aluksi vaikea tottua tähän eetokseen.

Siis on hirveen vaikeeta ollu suhtautua siihen sosiaalityön peruseetokseen, että sosiaalityö on aina ja kaikkialla heikoimmassa asemassa olevien ihmisten puolella. Sehän kuulostaa noin niinku tieteenalana aika epäobjektiiviselta, jopa puolueelliselta. Että ei siitä haittaa oo, mut se on ollut semmonen melkein piristävä yllätys, että sosiaalityö on näin kantaaottavaa, ja sen kuuluu olla. Että on niin niinkun sanotaan 10 vuoden yliopisto-opiskelutaustalla, niin tota on hyvin jännää, että tota löytyy tämmönen ala, jossa saa ja pitää ottaa kantaa. (Pinja)

6.4 Ammatillisen identiteetin kokeminen

Kysyin tässä teemassa, millaiseksi tutkittavat kokevat ammatillisen identiteettinsä tällä hetkellä. Yleensä ottaen tutkittavat kokivat ammatillisen identiteettinsä kehittyvänä, sosiaalityöntekijän suuntaan kasvavana.

Että varmaan että mä oon kasvamassa sosiaalityöntekijäksi, että sinnepäin ollaan menossa. (Pinja)

Kyl se varmaan aika niinku rakenteluvaiheessa vielä on, että ku on niin vähä on kuitenkin niinkun mitään tollasta konkreettista kokemusta et toi niinkun. Mäkin aika pitkään tein niinkun

noi sivuaineopinnot pelkästään kirjatenteillä, ja se on ollu niin teoreettista se kaikki et tota. Kyl se silleen aika niinku nupullaan on vielä, mutta sielt varmaan pikkuhiljaa sitten. (Jari)

Pinja ja Heidi toivat esille, että uuden ammatillisen identiteetin jäsentäminen ei ole ollut helppoa, vaan on vaatinut paljon pohtimista ja uudelleenorientoitumista. He kokivat olevansa tavallaan kahden ammatin välimaastossa ja ehkä hieman hukassakin. Pinja oli haastatteluhetkellä ensimmäisen vuoden opiskelija, ja hän kävi parhaillaan läpi tällaista vaihetta. Heidi taas kertoi ko. vaiheen liittyneen sosiaalityön opiskelun alkuaikoihin. Hän teki haastatteluhetkellä syventäviä opintoja ja koki olevansa identiteetiltään jo selkeästi enemmän sosiaalityöntekijä kuin matkatoimistovirkailija. Laura Hyvönen (2008), jonka pro gradu tutkielma käsittelee lähihoitajien ammatillisen identiteetin kehittymistä, toteaa, että uuden ammatillisen identiteetin kehittyminen oli opiskeluaikana hitaampaa niillä lähihoitajaopiskelijoilla, jotka olivat olleet vahvasti sitoutuneita aiempaan ammattiinsa. He joutuivat samanaikaisesti rakentamaan suhdetta uuteen ammattiin ja luopumaan aiemmasta ammatillisesta identiteetistään. (Hyvönen 2008.)

Hirveen sellaseksi oudoksi. Että mä tavallaan oon kirjastonhoitaja. Ja sit kun meillä kuuluu esimerkiksi sosiaalityön peruskurssissa oli tämmönen vapaaehtoistyöjakso, niin mä osan tästä vapaaehtoistyöstä pidin lukupiiriä, eli mä niinku todella vielä jatkoin tätä mun kirjastouraa. Enkä mä halua siitä niinku tavallaan tästä informaation urasta oikeestaan eroonkaan. Mut en mä oikein tiedä, mikä mä tällä hetkellä olen. Että jos ammatillista identiteettiä pohtis, tai ylipäänsä tämmöstä niinku mitä mä teen, mitä mä oon tällä hetkellä, niin mä sanosin, et mä oon opiskelija. Että tää eka vuosi on aika semmonen niinku et mitä mä oon tekemässä vuosi. (Pinja)

Et aluks oli kyllä niinku sillon kun alotti opinnot neljä vuotta sitten, niin huomasi, että oli kyllä vähä silleen niinku että mitähän. Siis että kyllä sitä joutu niinku prosessoimaan, että kuka mä ny oon ja mitä mä ny oon, kun siihen asti oli aina ollu matkatoimistovirkailija, tai mikä se nyt sit onkaan mutta. Et sitä joutu miettiä kyllä uudestaan se, et kuka mä nyt olen ja mikä mä oon, ja mitä mä teen. Et ei se ollu ihan niinku yksinkertainen juttu, että se ois menny sormia napsauttamalla, että kyllä. Varsinkin just ekassa siinä käytännön opetuksessa niin siinä sitä joutu myöskin niinku jotenki prosessoimaan, et mitä tää työ nyt on ja miten mä tätä teen. (Heidi)

Pinja piti jossain määrin ongelmallisenakin sitä, että alanvaihtajana ja aiemman yliopistotutkinnon suorittaneena hänen sosiaalityön opiskeluaikansa on huomattavasti lyhyempi kuin suoraan lukiosta tulevien ym. yliopisto-opinnot alusta aloittavien.

Että vielä ei oo muodostunut sellasta sosiaalityön vahvaa ammatillisuutta. Ja toivottavasti se tulee aika pian, koska mä oon aika pian työelämässä, koska alanvaihtajat valmistuu, jos heil on pohjaopintoja, niin aika hitsin paljon nopeemmin kun nää suoraan lukiosta tulevat. Ja se on itse asiassa pieni ongelma. (Pinja)

Sini puolestaan kertoi, että hän oli omaksunut yllättävänkin nopeasti sosiaalityöntekijän identiteetin ja irtautunut entisestä työroolistaan. Sinin käytännön opetusjakso oli haastatteluhetkellä juuri päättynyt, ja hän huomasi jatkuvasti puhuvansa me-muodossa käytännön opetuspaikkansa työyhteisöstä. Entinen työpaikka sen sijaan oli alkanut jo tuntua kaukaiselta, vaikka siitä oli kulunut aikaa vasta vuosi, kun Sini oli lähtenyt entisestä työpaikastaan ja aloittanut sosiaalityön opinnot tutkinto-opiskelijana. Oletettavasti tätä identiteetin muutosta vauhditti se, että Sini oli jo suorittanut sosiaalityön perusopinnot työn ohessa, ja että hän oli tympääntynyt aiempaan työhönsä. Entinen ammatti ei muutenkaan ollut koskaan ollut Sinille varsinaisesti toiveala vaan enemmänkin kompromissi. Sosiaalityö tuntui paljon enemmän omalta jutulta, ja uuden opiskelun aloittaminen oli ollut hyvin mieluista.

*Kyl se meni aika nopeesti sikäli, et mä oon tänään oon viimeks saanu itteni kiinni siitä, et ku me puhuttiin tos tota ruokapöytäkeskustelus opiskelukavereitten kanssa, niin kun mä puhuin *****:sta (käytännön opetuspaikka) niin mä huomasin vielä kerran vahingossa sanovani me. Että tota et mä sulauduin siihen sillain niinku ajatustasolla, et mä rupesin puhuun me-muodossa, kun mä puhuin niinku *****:sta, et se oli se mun niinkun yhteisö. No nyt mä en oo siellä enää, mut kyl toi rupee, mä oon vast vuoden, se on uskomatonta, että siitä on vuos, kun mä oon ollut pääsykokeissa, ja siit on paljon alle vuos, kun mä oon työpaikkani jättänyt elokuun alussa, niin tota silti tää niinku entinen työpaikka tuntuu nyt aika kaukaselta. Kyl mä haluun niinku työkavereihin pitää yhteyttä, mut et sillai et nyt ollaan silleen siin just taitosvaiheessa, et mä oon nyt tippumassa siihen sosiaalityön puolelle, että tota. Et mä koen olevani nyt paljon enemmän sillä alalla, ja sitä, mitä minä oikeasti sisimmässäni olen ku se, että liiketalous se ei oo koskaan ollu mun juttu. (Sini)*

Ville koki, että sosiaalityön opinnot ovat vahvistaneet hänen jo olemassa olevaa ammatillista identiteettiään. Hän oli työskennellyt pitkään koulunkäynninohjaajana ja hän hakeutui opiskelemaan sosiaalityötä laajentaakseen osaamistaan ja saadakseen koulukuraattorin pätevyyden. Hän siis halusi selkeästi jatkaa työtä koulumaailmassa ja lasten sekä nuorten parissa,

ja haastatteluhetkellä hän olikin työskennellyt koulukuraattorina opintojen ohessa puolentoista lukuvuoden ajan. Häntä oli ensin hieman epäilyttänyt, miten yliopisto-opiskelun teoreettisuus sopii yhteen hänen käytännönläheisen luonteensa ja työtyylinsä kanssa, mutta opintojen edetessä hän koki teorian antavan paljon eväitä käytännön työhön.

Se mitä mä vähän niinku pelkäsin tässä tän koulun mukana, akateeminen maailma ja tää teoriapainotteisuus ja muuta vastaavaa, et miten se sopii mun tapaan tehdä asioita, koska mä oon taas hyvin käytännönläheinen ja hyvin ihmisläheinen ihminen, että miten tää akateemisuus ja se niinku liittyy toistensa kanssa. Mut se mitä mä oon nyt tehny töitä sen jälkeen, kun oon niinku tällain kunnolla ruvennu opiskeleen, niin oon kokenu, et se on vaan vahvistanu sitä. Mul on viä vankempi selkänöja vaan, että mun ei tartte mennä enää mun omalla mututuntumalla, että tää voi olla, että tää on oikein, tai että näin mä tän asian tekisin mun mielestä, kun nyt on tullu sitä faktaa taustalle, että mikä tukee näitä mun ajatuksia ja ohjaa ajatuksia niinkun oikeeseen suuntaan ja muuta. Ja koen olevani niinkun paljon parempi ammattilainen tällä hetkellä, kun mitä olin sanotaanko vuosi sitten tai kaks vuotta tai saatika, kun mennään pidemmälle ja muuta vastaavaa. Että kyllä tää koulutus on niinku vahvistanu mun ammatillista identiteettiä tosi paljon. (Ville)

Tutkittavat pitivät erityisesti harjoittelujaksoja ja muuta opiskeluaikana hankittua sosiaalityön työkokemusta tärkeinä ammatillisen identiteetin kehittymisen kannalta. Osa puhui omien kokemustensa pohjalta. Osalla harjoittelut ja mahdolliset sosiaalityöntekijän sijaisuudet olivat vasta edessä, mutta he olettivat, että ne ovat ratkaisevia vaiheita sosiaalityöntekijäidentiteetin kasvulle. Yleensä ottaen tutkittavat kokivat sosiaalityöntekijän ammatillisen identiteettinsä sitä kehittyneemmäksi, mitä enemmän sosiaalityön työkokemusta heillä oli, olivatpa kyseessä harjoittelujaksot tai sosiaalityöntekijän sijaisuudet. Herminia Ibarra (2003) mukaan ammatillinen identiteetti kehittyy pikku hiljaa tekemisen kautta. Prosessi voi olla hyvinkin eri pituinen henkilöstä riippuen, ja on mahdotonta päättää etukäteen, milloin uusi ammatillinen identiteetti on valmis. (Ibarra 2003, 161 – 163.)

Ton käytännön opetuksen aikana nyt on niinkun ehkä jotaki semmosta ammatti-identiteetin kasvua tapahtunut. Sielt se varmaan jossain vaiheessa tulee vahvempana vielä. (Jari)

No tällä hetkellä ehkä alkaa jo olla asennoitunu siihen, että on sosiaalityöntekijä. Tai... hmm... nii ehkä sosiaalityöntekijä. Että mä oon tehny tässä ny tehny noita sijaisuuksia kans tässä parina

kesänä sosiaalityöntekijän töitä ja sitte sillai keikkailemalla sitte tehny tässä pari talvee myöskin niinku, että on niinku sitä työkokemusta tullu myöskin. (Heidi)

Mulla itelläni sitä pätevyyden tunnetta ei vielä ole, mutta mä voisin hyvin kuvitella, että kun mä pääsen syksyllä taitoseminaariin toisen vuoden opiskelijana ja sitten keväällä pitkään niinku ensimmäiseen harjotteluun, niin sen jälkeen asiat selviää. (Pinja)

Jaria ja Riikkaa pohditutti, millainen sosiaalityöntekijän pitäisi olla, ja sopivatko he sosiaalityöntekijöiksi. Jarilla nämä pohdinnat eivät niinkään liittyneet nykyhetkeen, vaan ne olivat olleet enemmän ajankohtaisia ennen opiskelun aloitusta, ja ne ehkä olivat hidastaneet päätöksen tekemistä sosiaalityön opintoihin hakeutumisesta. Riikka puolestaan kävi näitä mietteitä läpi haastatteluhetkellä, puolellavälissä opintojaan.

Ite mietin silloin ennenkö hain sosiaalityötä opiskeleen niin paljon sitä niinkun, että oli ehkä jollain tavalla rakentanu niinku tietynlaisen niinku semmosen kuvan päässään sosiaalityöntekijästä, johon sitte itteään aina vertas ja tuntu, että ne ei sitte välttämättä ihan kohdannu se niinku semmonen mielikuva ja oma itse sitten aina. Et kyl mua niinku tommoset vuorovaikutustaidot ja semmoset mua mietitytti hirveesti silloin tota. Ja sen takia se ehkä venykin jonkun verran se niinkun opintoihin hakeutuminen, ettei oikein tiennyt, että soveltuuko semmoseen työhön, mut kyl se nyt on vähän niinku karissu tässä sitte. (Jari)

Paljon mä oon miettiny sillai, että pitääkö niinkun sosiaalityöntekijän olla jonkun tietyn lainen. Ja niinkun sellasta niinkun keskustelua oon huomannu, että oon käyny muitten kanssa ja sit miettiny myös ite, että minkälainen niinkun pitäisikö minun olla jonkun tietyn lainen, kun olen sitten työelämässä. Ja jos olen julkisella puolella toimin viranomaistyössä, niin minkälainen mun pitäis olla. (Riikka)

6.5 Tyypitarina

Esittelen seuraavaksi haastatteluaineiston pohjalta muodostamani tyypitarinan. Käytin yhdistettyä, mahdollisimman yleistä tarinatyyppiä, jossa on mukana vain asioita, jotka esiintyvät tutkittavista suurimman osan vastauksissa. Toinen vaihtoehto olisi ollut mahdollisimman laaja tyyppi, jossa jotkut tarinassa esiintyvät asiat ovat voineet esiintyä vain yhden tutkittavan

vastauksessa. (ks. Eskola & Suoranta 2000, 181 – 182.) Päädyin käyttämään yhdistettyä, mahdollisimman yleistä tyyppiä siksi, että mahdollisimman laajaa tyyppiä käyttämällä kertomuksesta olisi tullut epäjohdonmukainen. Annoin tyyppitarinani fiktiiviselle henkilölle nimeksi Sointu. Koska tutkittavissani oli sekä naisia että miehiä, päätin valita sukupuolineutraalin nimen.

Sointu alkoi miettiä uuden ammatin opiskelua työllistymisongelmien takia. Hänen työuraansa olivat varjostaneet määräaikaisten työsuhteiden ja työttömyysjaksojen vuorottelu sekä niiden aiheuttama jatkuva epävarmuus tulevaisuudesta. Viime aikoina hänen oman alansa työllisyystilanne oli kääntynyt entistä huonommaksi. Sointua houkutteli sosiaalityössä erinomainen työllisyystilanne ja monipuoliset työmahdollisuudet. Hänelle oli myös tärkeää, että jos hän lähtee vielä lähemmäs nelikymppisenä opiskelemaan toista tutkintoa, tutkinnon on oltava sellainen, josta valmistuu selkeästi tiettyyn ammattiin.

Vaikka Sointu oli viihtynyt ihan hyvin oman alansa töissä silloin, kun niitä oli ollut, hänestä oli alkanut viime aikoina tuntua myös siltä, että hän kaipasi lisää haasteita sekä merkityksellisempää ja ihmisläheisempää työtä. Sosiaalityöntekijä vaikutti sellaiselta ammatilta, jossa kaikki nämä ehdot toteutuvat. Lisäksi sosiaalityö oli jollain tasolla aina kiinnostanut Sointua, ja sosiaalityön arvot tuntuivat omilta.

Sointu opiskeli ensin hieman sosiaalityötä avoimessa yliopistossa ennen kuin hän teki lopullisen päätöksen hakea tutkinto-opiskelijaksi. Hän haki myös sosionomikoulutukseen, mutta sosiaalityön koulutus oli hänelle selkeästi ykkösvaihtoehto, sillä se tarjoaisi kiinnostavampia työmahdollisuuksia ja myös paremman palkan. Hän piti yliopisto-opiskelua myös itselleen sopivampana opiskelumuotona kuin koulumaisempaa ammattikorkeakouluopiskelua. Sointu sai opiskelupaikan ensimmäisellä yrittämällä.

Vaikka sosiaalityön opintojen aloittaminen oli Soinnulle mieluisa muutos, uuden ammatillisen identiteetin jäsentäminen ei silti ole ollut helppoa vaan vaati aluksi paljon työstämistä. Sointu koki olevansa ikään kuin kahden ammatin välimaastossa ja ehkä hieman hukassakin. Ja vaikka hän toki tiesi, että uusien opintojen myötä edessä on paljon uutta opeteltavaa, hetkittäin hänestä tuntui silti turhauttavalta joutua aloittamaan alusta. Katkonaisesta työhistoriasta huolimatta Soinnulle oli kuitenkin ehtinyt kertyä jo aika pitkä työkokemus aiemmasta ammatistaan, joten hän oli tottunut siihen, että hän osaa ja tietää ammattiinsa liittyvät asiat, ja nyt hän olikin yhtäkkiä täysin

noviisi. Joskus Sointua on myös mietityttänyt, millainen sosiaalityöntekijän pitäisi olla, ja sopiiko hän siihen kuvaan.

Sointu on kokenut aiemmasta koulutuksestaan ja työkokemuksestaan olevan myös paljon etua. Vaikka hänen aiempi ammattinsa ei liity sosiaalialaan, sen myötä hänellä on kuitenkin tietoja ja taitoja, jotka ovat hyödyksi sosiaalityön opinnoissa ja tulevissa töissä. Hänestä sosiaalityö on sellainen ala, jossa kaikki työkokemus ja elämäkokemus ylipäänsä on hyväksi. Sointu ajattelee, ettei hänellä olisi ollut vielä parikymppisenä rahkeita lähteä opiskelemaan sosiaalityötä, ja että hänellä on karttuneen iän ja elämäkokemuksen myötä paljon enemmän annettavaa sosiaalityöntekijänä kuin olisi ollut nuorena.

Sointua kiinnostaa ehkä eniten mielenterveys- ja päihdetyö, mutta myös lastensuojelu, aikuissosiaalityö ja moni muukin sosiaalityön ala tuntuvat kiinnostavilta. Soinnun kiinnostuksenkohteet ovat monipuolistuneet opintojen edetessä, kun hän on pikkuhiljaa alkanut hahmottaa, miten laaja sosiaalityön kenttä on ja miten monipuolisia työmahdollisuuksia siinä on. Hän toivoo pääsevänsä kokeilemaan erityyppisiä sosiaalityöntekijän töitä.

Sointua huolestuttaa tulevissa sosiaalityöntekijän töissä eniten suuri vastuu, että sosiaalityöntekijänä joutuu tekemään päätöksiä, joilla voi olla varsin kauaskantoiset seuraukset. Sointua mietityttää, osaako hän tehdä aloittelevana työntekijänä oikeita päätöksiä, ja hän toivoo saavansa työyhteisöstään tukea erityisesti tällaisiin tilanteisiin. Lisäksi sosiaalityön henkinen kuormittavuus mietityttää häntä. Myös yhteiskunnallinen tilanne; SOTE-uudistus, säästötoimenpiteet ja jatkuvat tehokkuuden ja tuloksellisuuden vaatimukset huolestuttavat Sointua toisinaan. Millaiseksi kunnallinen sosiaalityö muodostuu tulevaisuudessa näiden odotusten paineessa, ja onko sosiaalityö jatkossa lähellekään sellaista kuin sen pitäisi olla?

Tällä hetkellä Sointu on puolessavälissä opintojaan ja hän kokee, että on kasvamassa ammatilliselta identiteetiltään sosiaalityöntekijäksi. Käytännön opetusjakso vahvisti Soinnun kehittymässä olevaa ja vielä hentoa sosiaalityöntekijäidentiteettiä. Hän arvelee, että lähitulevaisuudessa erityisesti syventävien opintojen harjoittelu ja mahdolliset opiskeluaikana tehtävät sosiaalityöntekijän sijaisuudet vahvistavat sosiaalityöntekijäidentiteettiä.

Sointu on kokenut sosiaalityön opiskelun antoisaksi. Kurssit ovat olleet kiinnostavia, ja hän on tutustunut uusiin mukaviin ihmisiin. Hän on iloinen, että uskalsi lähteä opiskelemaan uutta alaa,

ja että alanvaihto on mahdollista vielä vanhemmallakin iällä. Vaikka sosiaalityöntekijän ammatissa on myös joitakin seikkoja, jotka huolestuttavat Sointua, yleensä ottaen hän suhtautuu ammatilliseen tulevaisuuteensa sosiaalityöntekijänä ilolla ja toiveikkaasti.

Vilma Hännisen (1999) mukaan länsimaisen tarinankerronnan perinne voidaan jakaa neljään perustyyppiin: Sankaritarinassa päähenkilö voittaa uhkaavan vaaran. Tragediassa päähenkilön pyrkimykset kariutuvat. Komediasa päähenkilön ja ympäröivän yhteisön ristiriita ratkeaa onnellisesti. Satiirissa puolestaan vallitsevat arvojärjestykset kääntyvät pääläelleen. (Hänninen 1999, 51). Mielestäni tämän tutkimuksen aineiston tyyppitarinassa on selkeästi kyse sankaritarinasta.

Tyyppitarinan juonenkaari on nouseva, positiiviseen suuntaan kehittyvä. Sointu kokee elämänsä selvästi paremmaksi tarinan lopussa, puolivälissä opintojaan olevana sosiaalityön opiskelijana, kuin tarinan alussa, jossa hän vasta miettii alanvaihtoa. Sointu on tyytyväinen sosiaalityön opintoihinsa ja kokee alanvaihdon olleen oikea ratkaisu. Nousu tarinan lähtötilanteesta päätepisteeseen ei kuitenkaan ole tasaista vaan matkan varrella on myös pieniä laskuja. Uuden ammatillisen identiteetin työstäminen ei ole ollut helppoa. Koska Soinnulla on paljon aiempaa työkokemusta, noviisin rooli on tuntunut hänestä välillä vaikealta. Joskus Sointua myös mietityttää sosiaalityöntekijöiden suuri vastuu, työn henkinen kuormittavuus ja yhteiskunnallisen tilanteen vaikutukset työhön. Pääsääntöisesti Sointu on kuitenkin ollut tyytyväinen sosiaalityön opintoihinsa ja suhtautuu tulevaisuuteen toiveikkaasti. Soinnun kasvua sosiaalityöntekijäksi ovat edistäneet aito kiinnostus alaan, iän myötä karttunut elämäkokemus sekä opintoihin kuuluva harjoittelujakso.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut tarkastella, miten alanvaihtajat ovat päätyneet opiskelemaan sosiaalityötä, ja millaisia vaikutuksia heidän aiemmalla työ- ja koulutushistoriallaan on ollut nykyisiin opintoihin. Tutkimukseni kohderyhmänä ovat Tampereen yliopiston sosiaalityön opiskelijat, joilla on aiempi ammatti/tutkinto. Tutkimukseni tarkoituksena on lisäksi ollut selvittää, millaisia sosiaalityön ammattiin liittyviä toiveita ja huolia tutkittavilla on, ja millaiseksi he kokevat ammatillisen identiteettinsä tällä hetkellä. Keräsin aineiston puolistukturoiduilla teemahaastatteluilla. Haastateltavia oli seitsemän, viisi naista ja kaksi miestä. Käytin pääanalyysimenetelmänä teemoittelua ja lisäanalyysimenetelmänä narratiivista analyysia.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli: Miten tutkittavat päätyivät opiskelemaan uutta alaa, ja miksi juuri sosiaalityö on valittu uudeksi opiskelualaksi? Tähän liittyen teemana oli myös, millaisia sosiaalityön ammattiin liittyviä toiveita ja huolia tutkittavilla on. Käytännössä syyt alanvaihtoon ja sosiaalityö uutena uravalintana kietoutuivat erottamattomasti yhteen haastateltavien puheessa. Monen tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijöillä on selkeä kutsumus ammattiinsa (esim. Rompf & Royse 1994, LeCroy 2002). Yksikään minun tutkittavistani ei kuitenkaan puhunut kutsumuksesta. Osa tutkittavista kyllä piti ihmisläheistä sosiaalityötä merkityksellisenä myös oman henkisen kasvunsa kannalta ja toi esille, että sosiaalityön arvot ovat aina olleet lähellä sydäntä. Yleensä ottaen sosiaalityön valintaan kuitenkin vaikuttivat idealistisia syitä enemmän käytännölliset syyt: hyvä työllisyystilanne, monipuoliset työmahdollisuudet, kiinnostavat työn sisällöt, koulutuksesta saa selkeän pätevyyden tiettyyn ammattiin. Useammassa lukemassani sosiaalityötä uravalintana käsittelevässä tutkimuksessa halu auttaa heikompiosaisia oli olennainen syy sosiaalityön valintaan (Borgman 1998, Kuronen & Hänninen 2001, Lepola 2008). Hieman yllättäen omassa tutkimuksessani vain kaksi tutkittavaa mainitsi auttamisen halun. Voi olla, että tutkittavat pitivät sitä liian itsestäänselvytenä haastattelussa mainittavaksi.

Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on saatu sellaisia tuloksia, että suurimmalla osalla sosiaalialan ammatikseen valinneista henkilöistä on taustalla jokin tai joitakin traumaattisia kokemuksia (esim. Rompf & Royse 1994, Buchbinder 2007). Tässä tutkimuksessa vain yksi tutkittava mainitsi omista vaikeista lapsuudenkokemuksistaan ja arveli, että hänellä on niiden johdosta paljon annettavaa lasten ja nuorten kanssa tehtävään sosiaalityöhön, johon hän haluaa

suuntautua. On toki mahdollista, että useammallakin tutkittavalla on ollut traumaattisia lapsuudenkokemuksia, mutta he eivät halunneet tuoda niitä esille haastattelussa.

Vaikka osa tutkittavista oli kiinnostunut nimenomaan tietystä sosiaalityön alueesta, tyypillisempää oli, että heitä kiinnosti useampi alue. He toivoivat pääsevänsä kokeilemaan erityyppisiä töitä ja arvelivat, että se oma juttu sosiaalityön kentältä löytyy kokeilemalla. Yksittäisistä sosiaalityön aloista päihde- ja mielenterveystyö oli suosituin. Tutkittavia huolestutti sosiaalityön ammatissa suuri vastuu, työn henkinen kuormittavuus sekä SOTE-uudistus ym. yhteiskunnallisen tilanteen vaikutukset työhön. Kukaan ei kuitenkaan maininnut kiirettä ja resurssipulaa. Tämä oli minusta hieman yllättävää, sillä sosiaalityöhön liittyvässä julkisessa keskustelussa juuri nämä seikat vaikuttavat olevan eniten esillä. Tosin on mahdollista, että tutkittavat pitivät kiirettä ja resurssipulaa osana sosiaalityön henkistä kuormittavuutta eivätkä näin ollen kokeneet tarpeellisena mainita niitä erikseen.

Vain yksi tutkittava mainitsi pienen palkan sosiaalityön ammattiin liittyvänä huonona puolena, ja hänkin korosti saman tien, että työn mielekkyys on palkkatasoa tärkeämpi. Itse asiassa eräällä tutkittavalla yksi syy sosiaalityön valintaan oli suurempi palkka. Sosiaalityön opinnot antavat hänelle mahdollisuuden pätevoityä koulunkäynninohjaajasta koulukuraattoriksi. Muiden vetovoimatekijöiden ohella koulukuraattorin työssä on isompi palkka kuin koulunkäynninohjaajan työssä. Minusta on mielenkiintoista, että palkka-asiaa ei tuotu enempää esille, sillä mitä olen seurannut sosiaalityöntekijöiden ammattiin liittyviä keskusteluja, palkasta valitetaan paljon. Ehkä kyse on siitä, että enemmistöllä tutkittavista on ollut vaikeuksia työllistyä aiempaan ammattiinsa ja katkonainen työhistoria, määräaikaista työsuhteita ja työttömyysjaksoja. Heitä houkutteli sosiaalityöhön erityisesti hyvä työllisyystilanne. Näin ollen he voivat olettaa taloudellisen tilanteensa yleensä ottaen kohenevan sosiaalityöntekijän ammatissa, vaikka aiemmassa ammatissa olisikin ollut isompi palkka. Mahdollisesti tutkittavilla on myös ollut oletuksena, että tällaisessa haastattelussa kuuluu korostaa enemmän sosiaalityöntekijän ammatin sisältöön liittyviä tekijöitä. Palkasta kitseminen voisi antaa liian materialistisen vaikutelman, joka ei sovi yhteen sosiaalityön arvojen kanssa.

Toinen tutkimuskysymykseni oli: Miten aikaisempi koulutus ja työkokemus ovat vaikuttaneet nykyiseen opiskeluun? Tähän liittyen teemana oli myös, millaiseksi tutkittavat kokevat ammatillisen identiteettinsä tällä hetkellä. Vaikka tutkittavien työ- ja koulutustausta oli varsin kirjava, kaikki kokivat, että aiemmat työt ja opinnot ovat olleet tavalla tai toisella hyödyksi

sosiaalityön opinnoissa. Sosiaalityö on varsin laaja ala-alainen ammatti; sosiaalityöntekijä voi työskennellä monissa erilaisissa työpaikoissa ja työtehtävissä. Joten siinä mielessä on ymmärrettävää, että monenlainen koulutus- ja työkokemus ja elämäkokemus ylipäänsä on hyödyksi sosiaalityön opinnoissa. Yleensäkin aikuisten opiskelussa on tyypillistä, että he rakentavat oppimistaan elämäkokemustensa ja aiempien tietojensa pohjalle (Knowles 1984, Ruohotie 2000).

Vaikka sosiaalityön opintojen aloittaminen oli ollut kaikille tutkittaville toivottu elämänmuutos, uuden ammatillisen identiteetin omaksuminen ei silti ollut helppoa vaan vaati osalla paljonkin työstämistä. Myös eräissä muissa alanvaihtoa käsittelevissä tutkimuksissa on todettu, että alanvaihtajilla on kausi, jolloin he kokevat olevansa ikään kuin kahden ammatin välimaastossa (Almiala 2008, Ibarra 2003). Tutkittavat pitivät erityisesti opintoihin kuuluvia harjoittelujaksoja tai mahdollisia opiskeluaikana tehtäviä sosiaalityöntekijän sijaisuuksia merkittävinä ammatillisen identiteettinsä kehittymiselle. Itsellänikin on tällaisia kokemuksia.

Narratiivisella analyysillä muodostamani tyypitarinan juonenkaari on nouseva, positiiviseen suuntaan kehittyvä. Vilma Hännisen (1999) tarinatyypien jaottelun mukaan se vastaa sankaritarinaa, jossa päähenkilö voittaa uhkaavan vaaran (Hänninen 1999, 51). Oletan tyypitarinastani tulleen sankaritarinan osittain siksi, että tutkimukseeni ilmoittautui haastateltaviksi nimenomaan heitä, jotka ovat tyytyväisiä alanvaihtoonsa.

Loppukaneettina voisi todeta, että polut sosiaalityöntekijäksi ovat hyvin moninaiset. Pidän tätä hyvänä asiana, koska sosiaalityökin on monipuolista ja siinä työskennellään monenlaisten ihmisten kanssa. Tutkimusprosessini aikana olen reflektoinut myös omaa ammatillista kasvuani sosiaalityöntekijäksi ja ammatillisen identiteettini muutoksia, ja se on tuonut lisää mielenkiintoa tämän tutkimuksen tekoon.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti (2015) Mitä on laadullinen tutkimus? Teoksessa Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi (toim.) Kvalitatiivisen tutkimuksen käsikirja. Moodleverkkokirja, 4. Viitattu 3.5.2016.

Almiala, Mariikka (2008) Mieli paloi muualle – opettajan työuran muutos ja ammatillisen identiteetin rakentuminen. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 128. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Antikainen, Ari & Komonen, Katja (2003) Elämäkerta ja elämänkulku kasvatuksen ja aikuiskasvatuksen sosiologiassa. Teoksessa Sallila, Pekka (toim.) Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Aikuiskasvatuksen 44. vuosikirja, 84 – 21. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaiset eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki.

Borgman, Merja (1998) Miten sosiaalialan työntekijöiden ammatilliset tulkinnat rakentuvat? Stakes tutkimuksia 95. Jyväskylä: Gummerus.

Buchbinder, Eli (2007) Being a Social Worker as an Existential Commitment: From Vulnerability to Meaningful Purpose. *The Humanistic Psychologist* 35 (2), 161-174.

Elinikäinen oppiminen yliopistoissa -työryhmän muistio (2005) Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:38. Opetusministeriö: Yliopistopaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2000) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2010) Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle, 25 – 43. Juva: PS-kustannus.

Eteläpelto, Anneli & Vähäsantanen, Katja (2006) Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Eteläpelto, Anneli & Onnismäa, Jussi (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu, 26 – 49. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Fadjukoff, Päivi (2015) Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena. Teoksessa Metsäpelto, Riitta-Leena & Feldt, Taru (toim.) Meitä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet, 179 – 194. Juva: PS-kustannus.

Ibarra, Herminia (2003) Working identity: Unconventional Strategies for Reinventing Your Career. Boston: Harvard Business School Press.

Heikkinen, Hannu L. T. (2001) Narratiivinen tutkimus - todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin, 116 – 132. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2011) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hyvärinen, Matti & Hasanen, Kirsi (2015) Narratiivinen analyysi. Teoksessa Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi (toim.) Kvalitatiivisen tutkimuksen käsikirja. Moodleverkkokirja, 38. Viitattu 6.4.2016.

Hyvönen, Laura (2008) Ammatti-identiteetin muodostuminen uudelleenkoulutuksessa ja uudessa ammatissa. Kasvatustieteiden laitos. Aikuiskasvatuksen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Hänninen, Jorma (2001) Sosiaalityöhön tarttumisen tarinatyyppit. Teoksessa Hänninen, Jorma & Kuronen, Marjo (toim.) Menneen ja tulevan muistot. Kertomuksia opiskelusta ja sosiaalityöstä, 101 – 105. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen työpapereita 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Hänninen, Vilma (2000) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.

Häyrynen, Yrjö-Paavo (2003) Koulutus ja ammattiura. Teoksessa Korkiakangas, Mikko, Lyytinen Heikki & Lyytinen, Paula (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan, 368 – 380. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY.

IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä (2000) Sosiaalityön korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. http://www.talentia.fi/files/251/Sosiaalityon_maaritelmä.pdf. Viitattu 29.2.2016.

Jauhiainen, Arto, Tuomisto, Hanna & Alho-Malmelin, Marika (2003) Aikuisopiskelun monet merkitykset muutosten yhteiskunnassa. Avoimen yliopiston opiskelija 2000-luvun alussa. Teoksessa Sallila Pekka (toim.) Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Aikuiskasvatuksen 44. Vuosikirja, 169 – 193. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Jokinen, Arja (2015) Laadullisen tutkimuksen viitekehykset. Teoksessa Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi (toim.) Kvalitatiivisen tutkimuksen käsikirja. Moodleverkkokirja, 12 – 16. Viitattu 10.3.2016.

Juhila, Kirsi (2015) Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi (toim.) Kvalitatiivisen tutkimuksen käsikirja. Moodleverkkokirja, 17 – 20. Viitattu 3.5.2016.

Juhila, Kirsi (2009) Sosiaalityöntekijän selontekovelvollisuus. Janus 17 (4) 296-312.

Juhila, Kirsi (2014) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Vantaa: Vastapaino.

Juhila, Kirsi (2015) Teemoittelu. Teoksessa Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi (toim.) Kvalitatiivisen tutkimuksen käsikirja. Moodleverkkokirja, 34. Viitattu 10.3.2016.

Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku (2003) Aikuistumisen riskit ja koulutus. Teoksessa Sallila, Pekka (toim.) Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Aikuiskasvatuksen 44. Vuosikirja, 152 – 168. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Kananoja, Aulikki, Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (2011) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Kirjonen, Juhani (2003) Työelämä aikuisen kehitysympäristönä. Teoksessa Korkiakangas, Mikko, Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan, 381 – 398. Porvoo: WSOY.

Knowles, Malcolm S. ym. (1984) *Andragogy in Action. Applying Modern Principles of Adult Education*. San Francisco: Jossey-Bass.

Komulainen, Katri (1998) Kotihiiriä ja ihmisiä. Retorinen minä naisten koulutusta koskevissa elämäkertomuksissa. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 35. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Korvenoja, Emmi (2014) Alanvaihtajien kokemuksia alanvaihtoprosessista. Kasvatustieteiden yksikkö. Aikuiskasvatuksen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Koulutusrahasto: Aikuiskoulutustuen hakijoille (2015)
<http://www.koulutusrahasto.fi/fi/aikuiskoulutustuen-hakijoille/>. Viitattu 30.3.2016.

Kramer, David (1998) Social work in Germany. Teoksessa Shardlow, Steven & Payne, Malcolm (toim.) *Contemporary Issues in Social Work: Western Europe*. Aldershot: Arena.

Kuronen, Marjo (2001) Kirjoituksia opiskelusta, sosiaalityöstä ja elämästä. Teoksessa Hänninen, Jorma & Kuronen, Marjo (toim.) *Menneen ja tulevan muistot. Kertomuksia opiskelusta ja sosiaalityöstä*, 94 – 99. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen työpapereita 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kuusinen, Jorma (2003) Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa Korkiakangas, Mikko, Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan, 311 – 322. Porvoo: WSOY.

Laitinen Merja ja Väyrynen Sanna (2011): Eettiset haasteet lastensuojelun sosiaalityön prosessissa. Teoksessa Pehkonen Aini ja Väänänen-Fomin Marja (toim.): *Sosiaalityön arvot ja etiikka*, 163 – 187. Juva: PS-kustannus

LeCroy, Craig (2002) *The Call to Social Work. Life Stories*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Leivo, Pia (2011) ”Mikähän musta oikein isona tulis?” Narratiivinen tutkimus toista maisterintutkintoa suorittavien opiskelijoiden sosiaalityön opintoihin johtavista elämänkuluista ja identiteetin rakentamisesta. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopisto.

Lepola, Kaisa (2008) ”Jos en olisi sosiaalityöntekijä, mitä olisin?” Narratiivinen tutkimus sosiaalityön vaikutuksista työntekijän identiteettiin. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Metteri Anna ja Hotari Kaisa-Elina (2011): Eettinen kuormittuminen ja toimintaympäristöt nuorten palveluissa. Teoksessa Pehkonen Aini ja Väänänen-Fomin Marja (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka, 67 – 92. Juva: PS-kustannus

Mezirow, Jack (1981) Critical Theory of Adult Learning and Education. *Adult Education* 32 (1), 3-24.

Mulari, Marjatta (2013) Tietoisien ammatinvalinnan opas. Keuruu: Atena Kustannus Oy.

Niiranen, Vuokko & Seppänen-Järvelä, Riitta & Sinkkonen, Merja & Vartiainen, Pirkko (2010) Johtaminen sosiaalialalla. Helsinki: Gaudeamus.

Opintopolku (2016)
https://opintopolku.fi/app/#!/haku/sosiaalityo?page=1&articlePage=1&organisationPage=1&itemsPerPage=25&sortCriteria=0&facetFilters=teachingLangCode_ffm:FI&facetFilters=educationType_ffm:et01.05&tab=los Viitattu 26.4.2016.

Perho, Hannu & Korhonen, Merja (2003) Siirtymien sijoittuminen ja sisältö varhaisaikuisuudessa. Teoksessa Korkiakangas, Mikko, Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan, 323 – 342. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY.

Rantatyrykkö, Satu (2009) Vähän on kylliksi - sosiaalityöstä Mahatma Gandhin malliin. Teoksessa Mäntysaari, Mikko, Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) Sosiaalityö ja teoria, 17 – 46. Juva: PS-kustannus.

Rompf, Elizabeth & Royse, David (1994) Choice of Social Work as a Career: Possible Influences. *Journal of Social Work Education* 30 (2), 163-171.

Ruohotie, Pekka (2000) *Oppiminen ja ammatillinen kasvu*. Porvoo: WSOY

Shardlow, Steven & Payne, Malcolm (1998) Finding social work in Europe. Teoksessa Shardlow, Steven & Payne, Malcolm (toim.) *Contemporary Issues in Social Work: Western Europe*, 151 – 160. Aldershot: Arena.

Silvennoinen, Heikki (1998) Oppiminen työelämässä. Teoksessa Silvennoinen, Heikki & Tulkki, Pasi (toim.) *Elinikäinen oppiminen*, 61 – 102. Helsinki: Gaudeamus.

Silvennoinen, Piia (2003) Yhteiskunnallisesti huono-osaiset ja oppimisyhteiskunnan haasteet. Teoksessa Sallila, Pekka (toim.) *Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus*. Aikuiskasvatuksen 44. Vuosikirja, 194 – 215. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Sosiaalihuollon ammattioikeudet - Valvira (2016)
<https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet> Viitattu 26.4.2016.

Sosnet yliopistoverkosto (2016) <http://www.sosnet.fi/Suomeksi/Koulutus> Viitattu 26.4.2016.

Stenström, Marja-Leena (1993) Ammatillisen identiteetin kehittyminen. Teoksessa Eteläpelto, Anneli & Miettinen, Raija (toim.) *Ammattitaito ja ammatillinen kasvu*, 31 – 46. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen 25-vuotisjuhlajulkaisu. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Suoninen, Eero & Vuori, Jaana (2015) Haastattelu. Teoksessa Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi (toim.) *Kvalitatiivisen tutkimuksen käsikirja*. Moodleverkkokirja 25 - 26. Viitattu 10.3.2016.

Tampereen yliopisto: Sosiaalityön tutkinto-ohjelma (2015)
<https://www10.uta.fi/opas/koulutus.htm?opsId=149&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2015&koulid=226> Viitattu 26.4.2016.

TE-palvelut: Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu (2015) http://te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/ammatinvalinta_koulutus/omaehtoinen_opiskelu/. Viitattu 30.3.2016.

Toikko, Timo (2005) Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomisto, Jukka (2003) Elinikäisen oppimisen toinen sukupolvi – unohtuiko jotain? Teoksessa Sallila, Pekka (toim.) Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Aikuiskasvatuksen 44. Vuosikirja, 49 – 83. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Ylönen, Merja (2011) Aikuiset opin poluilla. Oppimistukikeskuksen asiakkaiden opiskelukokemuksista ja kouluttautumishalukkuudelle merkityksellisistä tekijöistä. Filosofinen tiedekunta/Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto. Kasvatustieteen väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0520-8/urn_isbn_978-952-61-0520-8.pdf. Viitattu 31.3.2016.

LIITE 1: Haastattelupyyntö

Hei!

Opiskelen sosiaalityötä Tampereen yliopistossa ja teen parhaillaan gradua sosiaalityön opiskelijoista, joilla on myös aiempi tutkinto/tutkintoja, ja jotka opiskelevat sosiaalityöstä uutta ammattia. Tarkoitukseni on tutkia, miten uutta alaa on päädytty opiskelemaan, miksi juuri sosiaalityö on valittu opiskelualaksi, ja miten aikaisempi koulutus ja työkokemus ovat vaikuttaneet nykyiseen opiskeluun. Graduni on nyt siinä vaiheessa, että on aika kerätä aineisto, ja kaipaan haastateltavia.

Sovit haastateltavaksi, jos olet tällä hetkellä sosiaalityön tutkinto-opiskelija, ja sinulla on myös aiempi tutkinto/tutkintoja. Rajaan kuitenkin tutkimuksestani pois sosionomitaustaiset opiskelijat, sillä näen sosionomin ja sosiaalityöntekijän olevan ammatillisesti niin lähellä toisiaan. Muuten koulutustaustallasi ja työkokemuksellasi ei ole väliä. Voit myös olla opinnoissasi missä vaiheessa vain: voit olla yhtä hyvin fuksi kuin valmistumisen kynnyksellä oleva. Toivon saavani haastateltavikseni sekä miehiä että naisia.

Haastatteluun kannattaa varata aikaa tunnin verran. Toteutan ne yliopiston kirjaston ryhmätyöhuoneissa yhdessä sopimanamme aikana. Toivon kuitenkin saavani tehtyä haastattelut huhti-toukokuun aikana. Kaikki haastattelussa kertomasi on ehdottoman luottamuksellista, eikä valmiiseen graduun tule mitään sellaista tietoa, josta henkilöllisyytesi voisi tunnistaa.

Jos haluat tulla haastateltavaksi, ota yhteyttä vastaamalla tähän viestiin tai lähettämällä minulle sähköpostia osoitteeseen loimala.paivi.p@student.uta.fi

Ystävällisin terveisin,

Päivi Loimala

LIITE 2: Haastattelurunko

Taustatiedot

- Mitä olet opiskellut aiemmin?
- Millaista työkokemusta sinulla on?
- Missä vaiheessa sosiaalityön opintosi ovat?

Syyt alanvaihtoon ja sosiaalityön valintaan.

- Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että hait opiskelemaan uutta alaa?
- Miksi valintasi oli juuri sosiaalityö?
- Harkitsitko muita ammatti/koulutusvaihtoehtoja? Jos, niin mitä?

Sosiaalityön ammattin liittyvät toiveet ja huolet.

- Onko sosiaalityössä ammattina tiettyjä osa-alueita, jotka kiinnostavat sinua erityisesti/joihin haluaisit suuntautua työelämässä?
- Onko sosiaalityössä ammattina seikkoja, jotka mietityttävät/epäilyttävät sinua tällä hetkellä?

Aiempien opintojen ja työkokemuksen vaikutus.

- Onko aiemmasta koulutuksestasi ja työkokemuksestasi ollut etua/apua nykyisissä opinnoissa? Millaista?
- Entä koetko niistä olleen jotakin haittaa? Millaista?
- Mahdollisia muita vaikutuksia?

Ammatillisen identiteetin kokeminen.

- Millaiseksi koet ammatillisen identiteettisi tällä hetkellä?

Lopuksi vapaa sana: Onko vielä jotakin, mitä haluat kertoa aiheeseen liittyen, jotain mitä en ole osannut/tajunnut kysyä?

